

**Управління культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека**

КАЛЕНДАР

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2013 РІК**

*Рекомендаційний
бібліографічний покажчик*

ХАРКІВ 2012

Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2013 рік : реком. бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Харк. обл. держ. адмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка. – Х., 2012. – 36 с.

Універсальне довідково-бібліографічне видання "Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини" видається ХОУНБ з 1977 року. Посібник містить фактографічні і бібліографічні відомості про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язана з Харківщиною.

Покажчик складається з трьох частин і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі читачам пропонується перелік визначних дат стосовно подій і особистостей 2013 року. Зірочками (*) позначені ті дати, до яких у третій частині подаються інформаційні довідки та бібліографічні списки. У списках рекомендовану літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати покажчик для відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Відбір матеріалу закінчено в серпні 2012 року.

Матеріал підготували:
Редактор
Комп'ютерний набір
Відповідальна за випуск:

Сашкова Л.О., Конопля Л.М., Єрофєєва Г.М.
Єрофєєва Г.М., Єпішева Л.І.
Конопля Л.М.
Шостко Н.І.

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ

- 1638** **375 років тому**
– Засновано м. Чугуїв
- 1643** **370 років тому**
– Засновано смт Бабаї Харківського району
- 1648** **365 років тому**
– Засновано с. Стара Покровка Чугуївського району
- 1653** **360 років тому**
– Засновано с. П'ятницьке Печенізького району
- 1663** **350 років тому**
– Засновано м. Балаклія
– Засновано с. Черкаська-Лозова Дергачівського району
– Дергачівський район. Засновано Куряжський Преображенський чоловічий монастир
- 1673** **340 років тому**
– Засновано с. Базаліївка Чугуївського району
- 1678-1680** – Спорудження Ізюмської оборонної лінії
- 1678** **335 років тому**
– Засновано смт Польова Дергачівського району
– Засновано с. Борщова Печенізького району
- 1683** **330 років тому**
– Засновано с. Глазунівка Балаклійського району
- 1688** **325 років тому**
– Засновані с. Каплунівка і с. Пархомівка Краснокутського району
- 1733** **280 років тому**
– Засновано с. Старовірівка Нововодолазького району
- 1768** **245 років тому**
- 15 січня* – Затверджено план забудови м. Харкова імператрицею Катериною II
- 1773** **240 років тому**
– Засновано с. Крючки Балаклійського району
– Засновано с. Яковлівка Харківського району
- 1783** **230 років тому**
– Засновано с. Лизогубівка Харківського району
- 1788** **225 років тому**
– Надруковано “Топографическое описание Харьковского наместничества” (укладач І.О.Переверзєв)
- 1808** **205 років тому**
– В Харківському університеті створено астрономічний кабінет

- 1818** **195 років тому**
- Засновано смт Покотилівка Харківського району
- 1823** **190 років тому**
- Створено Харківську пожежну охорону
- 1828** **185 років тому**
- Засновано с. Василенкове Шевченківського району
- 1833** **180 років тому**
- Вийшов з друку перший номер літературного альманаху “Утренняя звезда”
 - Побудовано перший на Харківщині цукровий завод у с. Білий Колодязь Вовчанського повіту
- 1838** **175 років тому**
- Започатковано газету “Харьковские губернские ведомости”
- 1843** **170 років тому**
- Видався літературно-художній альманах “Молодик”, де друкувалися твори І.Котляревського, Г.Квітки-Основ’яненка, М.Костомарова, Є.Гребінки, Т.Шевченка
- 1858** **155 років тому**
- Вийшла друком безцінна праця з історії, релігії, етнографії Слобожанщини “Историко-статистическое описание Харьковской епархии”, створена геологом, істориком, архієпископом Філаретом (Гумілевським)
 - Засновано Роганську картонну фабрику (нині ВАТ “Роганська картонна фабрика”)
- листопад* – Фотографом В.Досекінім відкрито перший у Харкові фотосалон
- 1868** **145 років тому**
- В Харкові засновано Малий театр, в якому працювала російська оперна трупа Бергера (1868–1874 рр.). Диригентом театру був відомий російський композитор К.П.Вільбоа
 - Засновано Харківську товарну біржу
- 1873** **140 років тому**
- Відкрито Перше харківське реальне училище
- 18 вересня* – Засновано друкарню М.Ф.Зільберберга (нині Книжкова фабрика ім. М.В.Фрунзе)
- 1883** **130 років тому**
- Засновано першу українську театральну трупу під керівництвом драматурга і режисера М.Старицького, до складу якої ввійшли М.Кропивницький, брати Тобілевичі, М.Заньковецька та ін.
 - У Харкові від Пролетарського майдану до вул. Полтавський шлях відкрито Лопанський міст (реконструйовано у 1958 р.)
 - Засновано Харківський цирк
- 8 вересня* – З ініціативи музиканта і диригента І.Слатіна створено музичне училище при Харківському відділенні Російського музичного товариства (нині Харківське музичне училище ім. Б.Лятошинського)
- 1 листопада* – Драматург О.М.Островський відвідав Харків
- 1888** **125 років тому**

- 17 жовтня – Неподалік від станції Борки зазнав аварії потяг, яким царська родина Олександра III поверталася з відпочинку в Криму
- 25 жовтня – В Харкові почала працювати перша телефонна станція
- 1893** **120 років тому**
- Засновано с. Олександрівка Шевченківського району
- 11–15 березня – П.Чайковський відвідав музичне училище, брав участь у концерті симфонічного оркестру Харківського відділення Російського музичного товариства
- грудень – В Харкові відбулися авторські концерти С.Рахманінова
- 1898** **115 років тому**
- Було споруджено Будинок земельного банку за проектом архітектора О.Бекетова (нині Автотранспортний технікум)
 - Створено Харківське підприємство з виробництва бакпрепаратів (нині підприємство імунобіологічних та лікарських препаратів “Біолік”)
 - Фабрикантом Яковлевим засновано Другу харківську друкарню. Саме тут вийшли друком прижиттєві твори П.Грабовського та інших майстрів слова
- 29 квітня – В Харкові проведено перше в Російській імперії свято деревонасадження
- 1903** **110 років тому**
- Засновано смт Високий Харківського району
- 2 лютого – Відбулося урочисте відкриття Народного дому (архітектор А.Венсон). У 1938 р. за проектом архітекторів В.Пушкарьова і В.Троценка побудовано Червонозаводський театр (нині Палац культури ХЕМЗ)
- березень – Відбулися два благодійних концерти Ф.Шаляпіна в Народному будинку Товариства розповсюдження в народі грамотності
- 21 квітня – Створено Товариство взаємного кредиту гірничопромисловців Південної Росії
- 1908** **105 років тому**
- Засновано с. Нова Чернещина Сахновщинського району
 - В Харкові зареєстровано перший футбольний гурток “Первая Харьковская футбольная команда”
- 5 березня – У Харкові відкрито перший стаціонарний кінотеатр “Бр. Боммер”
- 25 березня – Засновано Харківську міську офтальмологічну клініку (ініціатор хірург Л.Гіршман)
- 10 грудня – У Стокгольмі вручено Нобелівську премію І.І.Мечникову
- 1913** **100 років тому**
- Збудовано Харківську хоральну синагогу
 - За проектом архітектора А.І.Горохова по вул. Сумській збудовано особняк, який належав видавцю газети “Южный край” О.О.Юзефовичу (нині Центральний Палац одруження)
 - Засновано смт Слатине Дергачівського району
- січень – У Харкові відкрилася перша виставка українського зодчества, яка організована архітектурно-художнім відділом Харківського літературно-художнього кружка
- 27 березня – За проектом А.І.Горохова збудовано сінема-театр “Ампір”
- 14 грудня – Перший приїзд до Харкова В.Маяковського, відбувся його публічний виступ
- 22 грудня – В Харкові по вул. Сумській з ініціативи голови Товариства любителів природи

В.І.Талієва відкрилася перша в Російській імперії виставка охорони природи

1918

95 років тому

- Створено підприємство “Харківдерев”
- Створено Харківський миловарний комбінат
- Засновано с. Благодатне Валківського району

20-22 січня

- Відбулася Всеукраїнська конференція Рад селянських депутатів

7 квітня

- Відкрито Харківський обласний спеціалізований будинок дитини (нині Харківський обласний спеціалізований будинок дитини № 1)

1923

90 років тому

- На базі Центральної бактеріологічної станції засновано Український інститут наукової та практичної ветеринарії (нині Національний науковий центр “Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини”)
- Засновано Харківський інститут удосконалення лікарів (нині Харківська медична академія післядипломної освіти)
- У Харкові засновано Кабінет науково-судової експертизи (нині Харківський НДІ судових експертиз ім. М.Бокаріуса)
- Відкрито Зміївський машинобудівний завод
- Засновано центральну бібліотеку Валківської районної ЦБС

26 січня

- Створено Спілку пролетарських письменників України “Гарт”. Першими її членами були К.Гордієнко, М.Дніпровський, О.Довженко, М.Йогансен, П.Тичина, М.Хвильовий, В.Еллан-Блакитний та ін.

26 березня

- Засновано перше в Україні підприємство цивільної авіації “Укрвоздухпуть”. З 1926 р. – Харківський авіаційний завод

травень

- Засновано Інститут робітничої медицини (нині Харківський НДІ гігієни праці та професійних захворювань)

13 травня

- На Ізюмському заводі оптичного скла вперше в СРСР виготовлено оптичне скло

13

листопада

- Почав діяти Харківський велосипедний завод ім. Г.Петровського

1928

85 років тому

- Засновано проектний інститут промислового транспорту “Харківський промтранспроєкт”
- Засновано Український державний інститут з проектування будівництва нових і реконструкції існуючих машинобудівних і металургійних заводів (нині Український державний інститут по проектуванню заводів важкого машинобудування “Укрдіпроважмаш”)
- Відкрито профшколу декоративного садівництва та деревництва (нині житлово-комунальний технікум Харківської національної академії міського господарства)
- Засновано Харківський електротехнічний завод “Трансзв’язок”
- Засновано Всеукраїнські пожежно-технічні курси (нині Національний університет цивільного захисту України)
- У “зеленому поясі” Харкова закладено Лісопарк, який вважається найбільшим і одним з перших в Україні
- Створено Всеукраїнське товариство революційних музикантів, Асоціацію пролетарських музикантів України
- Створено перше в Україні творче об’єднання архітекторів “Товариство сучасних

- архітекторів України”
- У Харкові від пров. Фейєрбаха до Харківської набережної відкрито Горбатий міст (відновлено у 1949 р.)
 - Засновано центральну бібліотеку Богодухівської районної ЦБС
- 18 січня* – Засновано Державний НДІ металургійної промисловості (нині науково-дослідний і проєктний інститут металургійної промисловості Діпросталь)
- 23-28 травня* – Відбувся II Всеукраїнський з’їзд колгоспників
- 8 липня* – Перебування М.Горького в Харкові, зустрічі з трудящими, вихованцями дитячої колонії ім. Ф.Дзержинського
- 30 жовтня* – Засновано Український фізико-технічний інститут (нині Національний науковий центр “Харківський фізико-технічний інститут”)
- листопад* – Повністю здано в експлуатацію Держпром
- 1928-1930** – Будівництво Харківського аеропорту
- 1933** **80 років тому**
- Засновано проєктний та НДІ “Харківський ПромбудНДІпроєкт”
 - Створено Харківський завод “Кондиціонер”
 - Створено Харківський механоскладальний завод “Ритм”
 - Почав видаватися літературно-художній журнал “Радянська література” (з 1934 р. – у Києві, з січня 1946 р. видається під назвою “Вітчизна”)
 - Створено Харківське навчально-виробниче підприємство № 1 Українського товариства глухих
 - Відкрито центральну бібліотеку ім. А.Чехова Орджонікідзевського району м. Харкова
 - Засновано центральну бібліотеку ім. В.Маяковського Київської районної ЦБС м. Харкова
 - У Харкові від узв. Бурсацький до вул. Пискунівська відкрито Бурсацький міст (відновлено у 1946 р.)
 - Вийшов перший номер газети “Южная магистраль”
 - Кегичівський район. Вийшов перший номер газети “Зоря комунізму” (нині “Наш край”)
- 22 вересня* – Відкрито виставку проєктів пам’ятників Т.Шевченку в Харкові і Каневі. Експонувалося 30 проєктів, зокрема Ф.Кричевського, С.Меркулова, М.Манізера, І.Кавалерідзе, А.Петрицького
- 26 вересня* – Засновано Харківський будівельний технікум (нині Харківський коледж будівництва, архітектури і дизайну)
- 5 жовтня* – Наркомат освіти УСРР (з 1937 р. – УРСР) ухвалив постанову про театр “Березіль”, згідно з якою Л.Курбаса було звільнено з посади художнього керівника і директора театру, оскільки, як зазначалось у постанові, “нічого не змінив у своїх поглядах на театральне мистецтво”
- 17 листопада* – Засновано Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна
Див.: Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на 2008 рік. – Х., 2007. – С. 58–61.
- грудень* – Відбулося урочисте відкриття харківського універмагу “Центральний”
- 1938** **75 років тому**
- Введена в дію перша черга водопроводу Сіверський Донець–Харків

- Створено Харківське відділення тресту “Міськбудпроект” (нині Український державний проектний інститут “Укрміськбудпроект”)
- Створено Харківську фабрику шкіргалантерейних та спортивних виробів (нині КП “Фірма “Хакіс”)
- Нововодолазький район, с. Новоселівка. Засновано кар’єроуправління (нині ЗАТ “Новоселівський гірничо-збагачувальний комбінат”)
- 10 січня – Вийшов перший номер газети “Красное знамя” (з 1991 р. – “Время”)
- 8 лютого – На базі експериментально-механічних майстерень будівничого інституту було засновано завод маркшейдерських інструментів (нині ВАТ “Точприлад”)
- 28 червня – Відкрито обласний Будинок народної творчості (нині Харківський обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтв)
- 1 вересня – м. Чугуїв. Створено авіаційний ремонтний завод
- жовтень – Жіночий екіпаж у складі В.Гризодубової, П.Осипенко, М.Раскової здійснив безпосадочний переліт Москва–Далекий Схід. Міжнародний жіночий рекорд дальності – 6450 км. Вони стали першими жінками в СРСР, яким було присвоєно звання Героя Радянського Союзу
- 23 жовтня – Створено Харківську організацію Національної спілки художників України
- 1943 70 років тому**
- Засновано “Поліграфсервіс”
- Засновано Український проектно-конструкторський інститут машинобудівної та верстатострументальної промисловості
- Засновано Харківську фабрику синтетичних виробів (нині ЗАТ “Райдуга”)
- Засновано Харківський дослідний завод технологічного оснащення
- Засновано Харківський завод електроапаратури
- Засновано інститут “Харківпроект”
- Засновано Харківське окружне військово-будівне управління (нині “Жилбуд-2”)
- 3 березня – У с. Таранівка Зміївського району 25 радянських воїнів під командуванням лейтенанта П.Широніна в нерівному бою підбили 13 фашистських танків і знищили 100 німецьких солдатів
- 8 березня – Відбувся бій 1-го Окремого Чехословацького батальйону біля с. Соколове Зміївського району
- 15 березня – Почалася друга окупація Харкова, яка продовжувалася 5 місяців
- 23 серпня – У ході Білгородсько-Харківської операції війська Степового фронту звільнили Харків
- вересень – Засновано Харківський кабельний завод (нині ЗАТ “Завод “Південкабель”)
- 7 вересня – Засновано Харківський завод транспортного устаткування
- 4 листопада – Відкрито Харківську середню спеціалізовану музичну школу-інтернат. Випускниками школи були талановиті музиканти В.Крайнів, А.Марков, В.Сечкін та ін.
- 15-18 грудня – В приміщенні театру опери та балету проходив судовий процес над німецько-фашистськими злочинцями
- 1948 65 років тому**
- Засновано центральну бібліотеку Первомайської районної ЦБС
- 23 серпня – Завершено відбудову Харківського тракторного заводу ім. С.Орджонікідзе

- листопад* – Завершено відбудову Харківського заводу сільськогосподарських машин “Серп і Молот” – одного із найбільших у СРСР заводів з виробництва збиральних машин
- 1953** **60 років тому**
- У Харкові на заводі ім. Т.Г. Шевченка було засновано Особливе Конструкторське Бюро N 285 (нині ВАТ “АТ НДІ радіотехнічних вимірювань”)
 - м. Чугуїв. Відкрито філію Харківської художньої школи (з 1958 р. самостійний заклад)
- вересень* – Відкрито Харківський технікум залізничного транспорту
- 1958** **55 років тому**
- Створено Український заочний політехнічний інститут (нині Українська інженерно-педагогічна академія)
 - На території скверу Перемоги відкрито Алею комсомольців-героїв
 - Засновано аптеку № 1 м. Харкова
 - У Палаці піонерів і школярів створено ляльковий театральний гурток, який поступово перетворився в зразковий театр ляльок “Жили-були”
 - На околиці смт Печеніги було розпочато будівництво Печенізького водосховища для забезпечення Харкова водою
 - Зміївський район, с. Соколове. Відкрито музей радянсько-чехословацької дружби
 - Відкрито Красноградську хутряну фабрику
 - Дергачівський район. Почав функціонувати ВАТ “Курязький завод силікатних виробів”
- 26 лютого* – Харківська область нагороджена орденом Леніна (найвищою нагородою СРСР)
- 30 квітня* – На проспекті Гагаріна м. Харкова відкрито автовокзал міжміського сполучення
- 12 липня* – На честь 40-річного ювілею Комуністичної партії України біля пам’ятника загиблим в боротьбі за владу Рад запалено вічний вогонь
- 1963** **50 років тому**
- Відкрито Харківський інструментальний завод
 - При обласному Палаці піонерів і школярів створено перший харківський піонерський цирк “Улыбка” (керівник С.Вертейм)
 - У Харкові відкрито універмаг “Дитячий світ”
- 13 березня* – Відкрито Палац студентів Харківського політехнічного інституту
- 23 червня* – Прийнято в експлуатацію першу технологічну лінію Балаклійського цементного заводу (нині ВАТ “Балцем”)
- серпень* – Відкрито кіноконцертний зал “Україна” (архітектори В.Васильєв, Ю.Плаксів, В.Реусов, Л.Фрідган)
- 1968** **45 років тому**
- Відкрито Харківський завод тракторних двигунів
 - Створено проектний інститут для будівництва Харківського метрополітену “Харківметропроект”
 - В Харкові відкрито пам’ятник радянському педагогу і письменнику А.Макаренку (скульптор Н.Рябінін, архітектор З.Юдкевич)
 - Відкрито універмаг “Харків”
 - Розпочато випуск 26-ти томного видання “Історія міст і сіл УРСР” з тому

- “Харківська область”
- 25 травня – Перед будинком школи № 94 м. Харкова відкрито пам’ятник письменнику М.Островському (скульптори Л.Жуковська, Д.Сова)
- 15 липня – Біля Південного залізничного вокзалу закладено перший ствол Харківського метрополітену
- 21 серпня – Харківська область нагороджена орденом Леніна за мужність і стійкість, виявлені трудящими області у роки Великої Вітчизняної війни, та за досягнення у відновленні і розвитку народного господарства
- 1973 40 років тому**
- Засновано волейбольний клуб “Локомотив”
 - Відкрито спортивно-технічний клуб ДОСААФ по автоспорту (нині обласний спортивно-технічний клуб ДОСААФ по автоспорту)
- 12 квітня – У Харкові утворено дев’ятий міський район – Фрунзенський
- 23 квітня – Відкрито Лозівський професійний ліцей
- 1978 35 років тому**
- У Харкові закладено парк “Молодіжний”
 - Засновано клуб таеквон-до “Сомбре”
 - Первомайський район. Засновано краєзнавчий музей
- 11 серпня – Достроково здано в експлуатацію другу ділянку першої черги Харківського метрополітену
- вересень – Підписано Угоду про побратимство між містами Ліллем (Франція) і Харковом
- листопад – По вул. Весніна відкрито пам’ятник партизанам і підпільникам Харкова (скульптори Л.Жуковська, Д.Сова)
- 1983 30 років тому**
- 7 серпня – м. Богодухів. Засновано краєзнавчий музей
 - 23 серпня – У Харкові відкрито перший 3-х зальний кінотеатр “Парк”
- 1988 25 років тому**
- У Харкові засновано виробничо-комерційну фірму “Лоск”
 - Дергачівський район, сел. Подвірки. Відкрито літературно-меморіальний музей А.Макаренка
 - Чугуївський район. Відкрито Новопокровський державний комбінат хлібопродуктів
- 20 квітня – Засновано Харківський літературний музей
- 13 травня – У Харкові відбулося відкриття Всесоюзного Шевченківського свята літератури і мистецтва
- 6 серпня – У Харкові зареєстровано першу в світі громадську організацію учасників ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС “Союз Чорнобиль України” (керівник В.Г.Болотов)
- 1993 20 років тому**
- Створено Міжнародний Слов’янський університет
 - Створено Харківський інститут економіки ринкових відносин та менеджменту
 - У Харкові відкрито приватну промислово-торговельну фірму з виробництва мила та гліцерину “ЮСІ”
 - Створено Харківський дослідно-експериментальний завод металокопункцій та виробів

- м. Балаклія. Відкрито пам'ятник Т.Г.Шевченку (скульптор С.Гурбанов)
- Чугуївський район. Започатковано фестиваль-конкурс весільних обрядів “Весілля в Малинівці”
- 23 травня – Підписано Угоду про співробітництво між адміністрацією Санкт-Петербургу (Російська Федерація) та виконавчим комітетом Харківської міської ради
- 18 квітня – На будинку за адресою площа Конституції, 18 відкрито скульптурно-художню композицію “Скрипаль на даху” (скульптор С.Гурбанов)
- 24 квітня – У сквері на перехресті вул. Пушкінської та Раднаркомівської відбулася урочиста церемонія відкриття скульптурно-художньої композиції “Закохані” (автор Д.Іванченко)
- червень – місту Харків вручено Диплом Ради Європи
- 22 серпня – Дергачівський район, смт Гаврилівка. Відкрито меморіальний комплекс “Висота Маршала І.С.Конєва” (автор – творчий колектив інституту Харківпроект)
- 23 серпня – Відкрито музей керамічної плитки та сантехніки
- 10 жовтня – Після вимушеної багаторічної перерви, через пожежу будівлі, відновив роботу в рідних стінах Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна
- 7 листопада – Між керівниками Белгородської та Харківської областей підписано Угоду про створення Єврорегіону “Слобожанщина”
- 2008** **5 років тому**
- Харкову присуджена почесна нагорода Ради Європи “Таблиця Європи”
- Засновано мистецько-навчальний заклад “Молодий музичний театр-студія Вадима Мулермана”
- м. Чугуїв. Відкрито пам'ятник воїнам-афганцям
- 13 березня – Підписано Договір про взаємну співпрацю між містами Харковом і Ришон ле-Ціон (Ізраїль)
- 21 березня – В планетарії відкрито перший в Україні та СНД Музей космонавтики і уфології
- 23 серпня – Підписано Угоду про встановлення побратимських зв'язків між містами Харковом і Даугавпілсом (Латвія)
- 23 серпня – Харківський район, смт Високий. Відкрито пам'ятник Герою Радянського Союзу А.Ощепкову

**ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ
НА 2013 РІК**

- 1 січня – 75 років від дня народження **Віктора Григоровича Кулика** (1938), українського поета
- 2 січня – 75 років від дня народження **Едуарда Васильовича Гаврилова** (1938), українського фахівця у галузі транспортних систем і ергономіки
- 5 січня – 100 років від дня народження **Василя Олександровича Войцеховича** (1913–1987), військовика, письменника, Героя Радянського Союзу (1944), уродженця смт Краснокутська
- 70 років від дня народження **Віктора Миколайовича Гонтарова** (1943–2009), українського живописця-монументаліста
- 6 січня – 120 років від дня народження **Володимира Олексійовича Водяницького** (1893–1971), українського радянського гідробіолога, уродженця м. Краснограда
- 90 років від дня народження **Анатолія Васильовича Добродецького** (1923–1943), військовика, Героя Радянського Союзу (1944, померло)
- 8 січня – 125 років від дня народження **Гната Петровича Юри** (1888–1966), українського актора, режисера
- 9 січня – 90 років від дня народження **Бориса Олексійовича Чичибабіна** (1923–1994), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. –Х., 1992. – С. 6-10.
- 12 січня – 120 років від дня народження **Михайла Йосиповича Гуревича** (1893–1976), радянського авіаконструктора, Героя Соціалістичної Праці (1957)
- 17 січня – 100 років від дня народження **Любові Павлівни Гнатченко** (1913–2002), української актриси (Харківський державний академічний театр ляльок ім. Афанасьєва)
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 2-3.
- 75 років від дня народження **Володимира Івановича Терешина** (1938–2010), українського фізика
- 19 січня – 100 років від дня народження **Георгія Петровича Дубинського** (1913–1989), українського географа, метеоролога, педагога. У 1957–1980 рр. –голова Харківського відділення Українського географічного товариства
- 70 років від дня смерті **Михайла Валентиновича Кульчицького** (1919–1943), українського поета
- 20 січня – 95 років від дня народження **Олександра Олексійовича Шалімова** (1918–2006), радянського хірурга, Героя Соціалістичної Праці (1982), Героя України (2005), Почесного громадянина м. Харкова (2001)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2007. – С. 39-42.
- 21 січня – 110 років від дня народження **Бориса Йосиповича Біляка** (1903–1985), радянського вченого-агронома. У 1957–1985 рр. – професор Харківського сільськогосподарського інституту (нині Харківський національний аграрний університет ім. В.Докучаєва)
- 22 січня – 105 років від дня народження **Лева Давидовича Ландау** (1908–1968), радянського фізика-теоретика, лауреата Нобелівської премії з фізики (1962). У 1933 р. очолював теоретичний відділ Українського фізико-технічного інституту в Харкові і кафедру теоретичної фізики Харківського державного університету
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2007. – С. 43-46.
- 100 років від дня народження **Петра Тимофійовича Янчукова** (1913–1984), українського актора (Харківський театр ляльок)

- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 3-4.
- 23 січня – 90 років від дня народження **Віктора Петровича Шестопалова** (1923–1999), українського радіофізика
- 28 січня – 110 років від дня народження **Юлія Сергійовича Мейтуса** (1903–1997), українського композитора
- 105 років від дня народження **Павла Петровича Горілого** (1908–1941), українського графіка
- 90 років від дня народження **Анатолія Костянтиновича Недбайла** (1923–2008), військовика, двічі Героя Радянського Союзу (1945), уродженця м. Ізюм
- 75 років від дня народження **Леоніда Івановича Жаботинського** (1938), важкоатлета, громадського діяча, двократного олімпійського чемпіона (1964, 1968)
- 29 січня – 115 років від дня народження **Василя Михайловича Арістова** (1898–1962), українського та російського актора і режисера (Харківський російський драматичний театр)
- Див.:* Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – X., 1977. – С. 8-9.
- 4 лютого – 160 років від дня народження **Дмитра Миколайовича Овсяника–Куликовського** (1853–1920), українського і російського літературознавця, критика, історика культури. У 1888–1905 рр. – професор кафедри російської словесності Харківського університету
- 135 років від дня народження **Григорія Івановича Петровського** (1878–1958), партійного і державного діяча
- Див.:* Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – X., 1977. – С. 9-14.
- 6 лютого – 130 років від дня народження **Дмитра Павловича Григоровича** (1883–1938), українського авіаконструктора, головного конструктора Харківського авіазаводу (1934–1935)
- 110 років від дня народження **Юрія Юрійовича Шовкопляса** (1903–1978), українського письменника
- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 4-6.
- 95 років від дня народження **Анатолія Захаровича Парфиненка** (1918–1990), українського кобзаря
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – X., 2002. – С. 28.
- 7 лютого – 115 років від дня народження **Василя Миколайовича Моринця** (1898–?), українського письменника
- 85 років від дня народження **Валентина Олександровича Пономаренка** (1928–1984), українського композитора, диригента, педагога
- 8 лютого – 145 років від дня народження **Петра Петровича Сушкіна** (1868–1928), радянського зоолога, анатома, палеонтолога, педагога
- 9 лютого – 230 років від дня народження **Василя Андрійовича Жуковського** (1783–1852), російського поета. У 1837 р. поет відвідав Харків, зустрічався з Г.Квіткою–Основ'яненком, Г.Гулаком–Артемовським, І.Срезневським
- * – 140 років від дня народження **Миколи Вікентійовича Сібільова** (1873–1943), археолога, краєзнавця, засновника (1920) і першого директора Ізюмського краєзнавчого музею
- 105 років від дня народження **Івана Микитовича Шутова** (1908–1978), українського прозаїка
- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 6-7.

- 10 лютого – 240 років від дня народження **Василя Назаровича Каразіна** (1773–1842), українського і російського громадського діяча, вченого, засновника Харківського університету (1805)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 10-12.
- 11 лютого – 140 років від дня народження **Семена Марковича Прохорова** (1873–1948), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 9-10.
- 90 років від дня народження **Дмитра Григоровича Затули** (1923–1987), українського мікробіолога, уродженця Шевченківщини
- 14 лютого – 80 років від дня народження **Івана Семеновича Полоховича** (1933), українського поета
- 16 лютого – 115 років від дня народження **Анастасії Зіновіївни Левицької** (1898–1955), української співачки. У 1930–1949 рр. – артистка Харківського театру опери та балету ім. М.Лисенка, 1950–1955 рр. – професор Харківської консерваторії
- 18 лютого – 115 років від дня народження **Якова Лазаровича Геронімуса** (1898–1984), українського математика, фахівця теоретичної механіки
- 110 років від дня народження **Олексія Миколайовича Леонтєва** (1903–1979), психолога, засновника та організатора харківської психологічної школи
- 19 лютого – 120 років від дня народження **Валерія Івановича Межлаука** (1893–1938), радянського державного і партійного діяча
- 22 лютого – 70 років від дня народження **Едуарда Веніаміновича Лимонова** (справж. Савенко) (1943), російського письменника, поета, публіциста, громадського діяча
- 26 лютого – 110 років від дня народження **Йосипа Григоровича Немана** (1903–1952), радянського вченого, авіаконструктора, педагога
- 2 березня – 220 років від дня народження **Петра Івановича Кеппена** (1793–1864), російського історика, географа, етнографа, статистика, уродженця м. Харкова
- 4 березня – 155 років від дня народження **Олександра Михайловича Нікольського** (1858–1942), українського радянського вченого-зоолога
- 5 березня – 180 років від дня народження **Івана Петровича Щелкова** (1833–1909), вченого-фізіолога, першого професора самостійної кафедри фізіології Харківського університету, ректора Харківського університету (1884–1890)
- 110 років від дня народження **Наталі Львівни Забіли** (1903–1985), української поетеси, драматурга
- 55 років від дня народження **Володимира Васильовича Безсонова** (1958), українського футболіста
- 6 березня – 85 років від дня народження **Василя Даниловича Гуріна** (1928–2000), російського актора (Харківський російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 8 березня – 155 років від дня народження **Владислава Петровича Бузескула** (1858–1931), українського і російського історика античності, громадського діяча
- 115 років від дня народження **Михайла Дмитровича Тица** (1898–1978), українського композитора, піаніста, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 29-30.
- 105 років від дня народження **Петра Львовича Слоніма** (1908–2011), українського режисера, художнього керівника першого в Радянському Союзі Палацу піонерів, Почесного громадянина м. Харкова (2002)
- 12 березня – 185 років від дня народження **Михайла Івановича Сухомлинова** (1828–1901), російського філолога, уродженця м. Харкова, почесного члена Харківського університету

- 150 років від дня народження **Володимира Івановича Вернадського** (1863–1945), українського мінералога, геохіміка, історика науки, громадського діяча. З 1868 по 1876 рр. проживав у Харкові
- 13 березня – 125 років від дня народження **Антон Семеновича Макаренка** (1888–1939), російського письменника і педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 12-18.
- 75 років від дня народження **Григорія Йосиповича Кононенка** (1938–2006), українського і російського режисера
- 14 березня – 90 років від дня народження **Володимира Івановича Ненашева** (1923), російського режисера. У 1963–1975 рр. – головний режисер Харківського російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 85 років від дня народження **Лідії Олександрівни Булахової** (1928), лікарка-психіатра. Вперше в Україні ввела діагностику і лікування фенілкетонурії
- 15 березня – 105 років від дня народження **Олексія Михайловича Щеглова** (1908–1980), українського художника театру, графіка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 9-11.
- 17 березня – 110 років від дня народження **Олексія Олександровича Тація** (1903–1967), українського архітектора
- 18 березня – 75 років від дня народження **Ігора Кіндратовича Янсона** (1938–2011), українського радянського фізика
- 23 березня – 105 років від дня народження **Архипа Михайловича Люльки** (1908–1984), російського радянського авіаконструктора, Героя Соціалістичної Праці (1957)
- 24 березня – 125 років від дня народження **Юрія Степановича Кипоренка–Доманського** (1888–1955), російського співака, уродженця м. Харкова
- 85 років від дня народження **Лідії Андріївни Лисиченко** (1928), українського мовознавця, педагога
- 60 років від дня народження **Сергія Миколайовича Гусарова** (1953), українського юриста, Почесного громадянина м. Харкова (2010)
- 26 березня – 165 років від дня народження **Костянтина Олексійовича Андрєєва** (1848–1921), українського та російського математика
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – Х., 1977. – С. 24–25.
- 27 березня – 75 років від дня народження **Олексія Сергійовича Переверзєва** (1938), українського хірурга, вченого, педагога
- 28 березня – 155 років від дня народження **Володимира Павловича Бобіна** (1858–1925), українського лікаря, громадського діяча
- 29 березня – 110 років від дня народження **Олександра Юхимовича Коржа** (1903–1984), українського поета
- 30 березня – 90 років від дня народження **Сергія Федоровича Ярмака** (1923–1944), Героя Радянського Союзу (1944), уродженця смт Бабаї Харківського району
- 3 квітня – 95 років від дня народження **Олеся (Олександра) Терентійовича Гончара** (1918–1995), українського прозаїка. У 1934–1937 рр. – студент Харківського технікуму журналістики ім. М.Островського. Вчителював у с. Мануїлівці Дергачівського району, працював у Харківській обласній газеті “Ленінська зміна”. У 1938–1941 рр. – студент філологічного факультету Харківського університету
- 4 квітня * – 95 років від дня народження **Леоніда Леонідовича Грінбейна** (псевд. Лео Грин) (1918), циркового і естрадного фокусника
- 5 квітня – 90 років від дня народження **Тимура Михайловича Фрунзе** (1923–1942), льотчика,

- військовика, Героя Радянського Союзу (1942)
- 90 років від дня народження **Никона Васильовича Бутенка** (1923–1991), українського живописця
 - 6 квітня – 130 років від дня народження **Олександра Микитовича Марзєєва** (1883–1956), радянського вченого, педагога, одного з засновників Українського НДІ комунальної гігієни (1931) у Харкові
 - 7 квітня – 145 років від дня народження **Миколи Миколайовича Євдокимова** (1868–1940), українського астронома. У 1917–1930 рр. – директор Харківської астрономічної обсерваторії. Під його керівництвом у Харкові організовано об'єднану службу часу (1935)
 - 8 квітня – 70 років від дня народження **Марії Степанівни Гончаренко** (1943), українського фізіолога, президента Української асоціації валеології (з 2000)
 - 11 квітня – 100 років від дня народження **Володимира Гнатовича Хоткевича** (1913–1982), українського фізика, ректора Харківського державного університету (1966–1975)
 - 13 квітня – 110 років від дня народження **Веніаміна Павловича Костенка** (1903–1969), українського архітектора і художника
 - 14 квітня – 125 років від дня народження **Леоніда Арсенійовича Булаховського** (1888–1961), мовознавця-славіста, літературознавця
 - 16 квітня – 95 років від дня народження **Семена Сергійовича Жало** (1918–1997), військовика, Героя Радянського Союзу (1943), уродженця с. Осадківка Куп'янського району
 - 17 квітня – 95 років від дня народження **Володимира Анатолійовича Добровольського** (1918–2003), українського прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 19–21.
 - 18 квітня – 110 років від дня народження **Надії Калістратівни Титаренко** (1903–1976), української актриси
– 75 років від дня народження **Лариси Іванівни Донник** (1938), українського композитора, педагога
 - 19 квітня – 205 років від дня народження **Карла Карловича Фойгта** (1808–1873), філолога, сходовознавця, педагога, ректора Харківського університету (1852–1885)
 - 20 квітня – 90 років від дня народження **Адольфа Марковича Константинопольського** (1923–1993), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 11–12.
 - 21 квітня – 100 років від дня народження **Василя Івановича Агібалова** (1913–2002), українського скульптора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 14.
 - 23 квітня – 80 років від дня народження **Майї Давидівни Львович** (1933), української поетеси, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2008 рік. – Х., 2007. – С. 48–50.
– 75 років від дня народження **Аркадія Павловича Філатова** (1938), поета–кіносценариста
 - 26 квітня – 80 років від дня народження **Леоніда Леонідовича Товажнянського** (1933), українського вченого, ректора Національного технічного університету “ХПІ”, Почесного громадянина м. Харкова (2011)
 - 30 квітня – 165 років від дня народження **Олександри Яківни Єфименко** (1848–1918), українського і російського історика, етнографа
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 30–30.
 - 3 травня – 80 років від дня народження **Вадима Григоровича Манжелія** (1933), українського вченого в галузі експериментальної фізики

- 5 травня – 120 років від дня народження **Федора Івановича Гнідого** (1893–1980), українського гончара
- 90 років від дня народження **Анатолія Григоровича Горбенка** (1923–1995), українського театрознавця
- 90 років від дня народження **Дмитра Яковича Шлапака** (1923–1995), українського критика, літературознавця
- 7 травня – 75 років від дня народження **Леоніда Миколайовича Литвиненка** (1938), українського радянського вченого в галузі радіофізики і радіоастрономії
- 65 років від дня народження **Володимира Степановича Пономаренка** (1948), українського вченого-економіста, ректора Харківського національного економічного університету (з 2000)
- 8 травня – 95 років від дня народження **Миколи Тимофійовича Лисенка** (1918), українського домриста, диригента
- 11 травня – 105 років від дня народження **Григорія Михайловича Гельфандбейна** (1908–1993), українського критика, літературознавця
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 12-19.
- 13 травня * – 125 років від дня народження **Віктора Карповича Троценка** (1888–1978), українського архітектора
- 15 травня – 65 років від дня народження **Олександра Всеволодовича Захаренка** (1948–2004), українського ентомолога, еколога-степознавця, фахівця заповідної справи
- 16 травня – 65 років від дня народження **Алли Орестівни Коваленко** (1948), українського промислового діяча, директора “Харківської бісквітної фабрики” (з 1987), Героя України (2008)
- 17 травня – 105 років від дня народження **Леоніда Соломоновича Первомайського** (1908–1973), українського прозаїка, поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2008 рік. – Х., 2007. – С. 50–53.
- 19 травня – 105 років від дня народження **Олексія Олексійовича Єпішева** (1908–1985), партійного і військового діяча, Героя Радянського Союзу (1978). Наприкінці 1930-х рр. – перший секретар Харківського обкому і горкому партії
- 21 травня – 75 років від дня народження **Володимира Мусійовича Шестопалова** (1938–2001), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 12.
- 24 травня – 105 років від дня народження **Георгія Степановича Меліхова** (1908–1985), українського живописця
- 29 травня – 75 років від дня народження **Миколи Пилиповича Гопця** (1938), українського письменника
- 31 травня – 105 років від дня народження **Ростислава Георгійовича Івицького** (1908–1974), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 60 років від дня народження **Ніни Антонівни Супруненко** (1953), української поетеси
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 32-33.
- 1 червня – 195 років від дня народження **Сергія Кіндратовича Костюрина** (1818–1870), харківського купця II гільдії, міського голови (1853–1858), добродійника
- 85 років від дня народження **Віталія Микитовича Зуба** (1928), українського тренера з футболу
- * – 55 років від дня народження **Віктора Івановича Ковтуна** (1958), українського

- живописця, Почесного громадянина Харківської області (2010)
- 7 червня – 130 років від дня народження **Олександра Васильовича Шевченка** (1883–1948), українського і російського художника, педагога. У 90-х рр. XIX ст. навчався в Харкові у Д.Безперчого
- 110 років від дня народження **Івана Андріановича Багмута** (1903–1975), українського письменника, прозаїка
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 21.
- 8 червня – 195 років від дня народження **Олександра Олексійовича Корсуна** (1818–1891), українського поета-романтика
- 9 червня – 135 років від дня народження **Івана Олександровича Мар'яненка** (1878–1962), українського актора, режисера і педагога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 17.
- 10 червня – 190 років від дня народження **Івана Івановича Соколова** (1823–1910), російського живописця, графіка
- 11 червня – 90 років від дня народження **Бориса Якимовича Задорожного** (1923–1993), українського лікаря-дермотовенеролога, ректора Харківського медичного університету (1959–1975)
- 13 червня – 150 років від дня народження **Марії Миколаївни Грінченко** (1863–1928), української громадської діячки, письменниці, педагога, дружини Б.Грінченка, уродженки м. Богодухова Харківської області
- 14 червня – 105 років від дня народження **Віктора Івановича Ангелейка** (1908–1991), інженера-будівельника, педагога
- 105 років від дня народження **Івана Оникійовича Виргана** (справж. Вергун) (1908–1975), українського поета
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 14-15.
- 15 червня – 75 років від дня народження **Івана Яковича Шишова** (1938), українського поета, прозаїка, критика
- 17 червня – 120 років від дня народження **Леоніда Вітовича Болобана** (1893–1979), українського драматурга, театрального діяча
- 85 років від дня народження **Анатолія Петровича Овсчкіна** (1928), льотчика, Почесного громадянина м. Харкова (2009)
- 19 червня – 90 років від дня народження **Марії Олександрівни Єщенко** (1923–2000), української піаністки, педагога
- 22 червня – 75 років від дня народження **Марини Романівни Черкашиної-Губаренко** (1938), українського музикознавця, лібретиста
- * – 65 років від дня народження **Миколи Федоровича Побеляна** (1948), українського поета, педагога
- 23 червня – 95 років від дня народження **Валентина Васильовича Сизикова** (1918–2005), українського живописця
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 18.
- 28 червня – 130 років від дня народження **Павла Васильовича Голубсва** (1883–1966), українського співака, педагога, одного із засновників української вокальної школи
- 2 липня – 205 років від дня народження **Вадима Васильовича Пассека** (1808–1842), російського історика, етнографа, археолога. Автор робіт: “Историко-статистическое описание Харьковской губернии 1836 г.”, “Города Харьковской губернии”
- 5 липня – 115 років від дня народження **Лідії Антонівни Криницької** (1898–1966), української

- актриси (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 6 липня – 65 років від дня народження **Юрія Миколайовича Безхутрого** (1948), українського літературознавця, філолога, педагога
- 8 липня – 95 років від дня народження **Олекси Андрійовича Веретенченка** (1918–1993), українського поета
- 10 липня – 65 років від дня народження **Бориса Миколайовича Колногузенка** (1948), українського хореографа, Почесного громадянина Харківської області (2011)
- 12 липня – 110 років від дня народження **Михайла Ілліча Шапсая** (1903–1971), режисера документального кіно, одного із засновників Харківської студії кінохроніки (1931)
- 75 років від дня народження **Володимира Митрофановича Голенищева** (1938), дизайнера, живописця, графіка, одного із організаторів творчого об'єднання “Буриме”
- 14 липня – 110 років від дня народження **Петра Івановича Зінченка** (1903–1969), українського радянського психолога, педагога
- 18 липня – 95 років від дня народження **Василя Івановича Забашти** (1918), українського живописця
- 20 липня – 115 років від дня народження **Олександри Петрівни Воронович** (1898–1985), російської актриси (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 21 липня – 85 років від дня народження **Олександра Єгоровича Тарасенка** (1928–1988), українського журналіста, театрознавця
- 24 липня – 85 років від дня народження **Ігора Михайловича Дмитренка** (1928–2009), українського радянського фізика, одного із засновників Харківського фізико-технічного інституту низьких температур
- 26 липня – 240 років від дня народження **Іллі Федоровича Тимківського** (1773–1853), українського філолога, педагога, письменника. Брав участь у заснуванні Харківського університету, де до 1811 р. викладав право
- 110 років від дня народження **Мирона Олексійовича Ланшина** (псевд. – Степняк) (1903–1949), українського літературознавця, критика
- 100 років від дня народження **Віктора Івановича Хохрякова** (1913–1986), російського актора. У 1933–1940 рр. – артист Харківського державного академічного російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 27 липня – 160 років від дня народження **Володимира Галактіоновича Короленка** (1853–1921), російського письменника, публіциста і громадського діяча. Часто бував у Харкові. Особливо зміцніли зв'язки з містом в полтавський період життя письменника (1900–1921)
- 30 липня – 105 років від дня народження **Климентія Яковича Бенца** (справж. Бенціановський) (1908–1971), українського композитора, диригента. У 1946–1968 рр. – головний диригент Харківського театру музичної комедії
- 1 серпня – 110 років від дня народження **Григорія Йосиповича Майфета** (1903–1975), літературознавця, перекладача, мистецтвознавця
- 3 серпня – 90 років від дня народження **Леоніда Сергійовича Братченка** (1923–2004), українського художника театру (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 33-34.
- 5 серпня – 110 років від дня народження **Бориса Романовича Гмирі** (1903–1969), українського співака (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 34-35.
- 14 серпня – 160 років від дня народження **Олександра Васильовича Рєпрєва** (1853–1930),

- українського патофізіолога, ендокринолога
- 15 серпня – 100 років від дня народження **Івана Федотовича Бугайченка** (1913–1943), військовика, Героя Радянського Союзу (1965, посмертно)
- 95 років від дня народження **Віктора Івановича Віхтинського** (1918–2003), українського графіка
- 18 серпня * – 75 років від дня народження **Вадима Йосиповича Мулермана** (1938), радянського естрадного співака
- 23 серпня – 110 років від дня народження **Віктора Микитовича Мізиненка** (1903–1976), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 24 серпня – 165 років від дня народження **Євгена Олександровича Лансере** (1848–1886), українського скульптора
- 27 серпня – 135 років від дня народження **Сергія Петровича Григор'єва** (1878–1920), українського лікаря-рентгенолога, одного із засновників практичної і наукової рентгенології в Україні
- 28 серпня – 100 років від дня народження **Петра Степановича Кравченка** (1913–1988), Героя Соціалістичної Праці (1958), заслуженого робітника сільського господарства України. У 1946–1980 рр. – голова колгоспу ім. Кірова Золочівського району
- 75 років від дня народження **Валерія Давидовича Берліна** (1938), українського філолога, культуролога, історика, краєзнавця
- 1 вересня – 95 років від дня народження **Івана Павловича Бслозьорова** (1918–2006), військовика, Героя Радянського Союзу (1944), уродженця с. Малі Проходи Дергачівського району
- 80 років від дня народження **Євгена Васильовича Лисенка** (1933–2002), російського актора (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 80 років від дня народження **Віктора Євгеновича Рубановича** (1933), українського прозаїка, поета-пародиста, публіциста
- 7 вересня – 100 років від дня народження **Лева Абрамовича Галкіна** (1913–1992), українського прозаїка, поета
- Див.:* Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 22-23.
- 95 років від дня народження **Якова Борисовича Файнберга** (1918–2005), українського радянського фізика-теоретика
- 65 років від дня народження **Ніни Іванівни Якимчук** (1948), української поетеси
- * – 60 років від дня народження **Наталі Дмитрівни Матюх** (1953), української поетеси
- 8 вересня – 115 років від дня народження **Наталії Михайлівни Ужвій** (1898–1986), української актриси. У 1926–1936 рр. – актриса театру “Березиль”
- 13 вересня – 55 років від дня народження **Володимира Миколайовича Верховеня** (1958), українського поета
- Див.:* Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 2008 рік. – Х., 2007. – С. 53-55.
- 15 вересня – 115 років від дня народження **Миколи Овсійовича Браунштейна** (1898–1967), лікаря–окуліста
- 105 років від дня народження **Іллі Федосійовича Забашти** (1908–1954), українського живописця
- 16 вересня – 90 років від дня народження **Михайла Федосійовича Гетьманця** (1923), українського літературознавця
- 17 вересня – 90 років від дня народження **Михайла Павловича Зозулі** (1923–1975), військовика, повного кавалера ордена Слави (1944 – двічі, 1945), уродженця м. Чугуєва

- 18 вересня – 115 років від дня народження **Петра Михайловича Супоніна** (1898–1990), українського живописця
- 20 вересня – 120 років від дня народження **Олексія Олексійовича Мігуліна** (1893–1989), радянського вченого–зоолога і ентомолога
- 60 років від дня народження **Сергія Миколайовича Золотарьова** (1953), українського диригента
- 22 вересня – 95 років від дня народження **Лева Олександровича Яновицького** (1918), українського архітектора
- 25 вересня – 85 років від дня народження **Олександра Петровича Петросяна** (1928), українського хорового диригента
- 26 вересня – 90 років від дня народження **Олександра Олександровича Алова** (1923–1983), російського кінорежисера, сценариста, уродженця м. Харкова
- 27 вересня – 90 років від дня народження **Василя Івановича Борового** (1923), українського поета
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 19-22.
- 1 жовтня – 160 років від дня народження **Євлалії Павлівни Кадміної** (1853–1881), оперної співачки
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 35-37.
- 2 жовтня – 145 років від дня смерті **Єгора Петровича Ковалевського** (1809–1868), російського мандрівника, письменника
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – Х., 1977. – С. 34-35.
- 75 років від дня народження **Віталія Олександровича Екзархова** (1938), українського лікаря, засновника і першого директора Харківського обласного центру паліативної медицини “Хоспіс” (з 1999)
- 4 жовтня – 85 років від дня народження **Володимира Яковича Підгорного** (1928–2010), українського баяніста, педагога, композитора
- 5 жовтня – 95 років від дня народження **Йосипа Ілліча Карася** (1918–2000), українського живописця
- 8 жовтня – 110 років від дня народження **Сергія Степановича Уразовського** (1903–1961), українського радянського фізика, хіміка
- 12 жовтня – 110 років від дня народження **Якова Васильовича Майстренка** (1903–1987), українського прозаїка, драматурга
- 13 жовтня – 175 років від дня народження **Олександра Івановича Рубця** (1838–1973), українського і російського композитора, фольклориста
- 60 років від дня народження **Ігора Леонідовича Михайлина** (1953), українського критика, літературознавця
- 14 жовтня – 135 років від дня народження **Олександра Івановича Дмитрієва** (1878–1959), російського архітектора
- 75 років від дня народження **Тетяни Дмитрівни Медвідь** (1938), українського художника театру (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 18 жовтня – 115 років від дня народження **Олексія Михайловича Воліна** (1898–1975), російського актора. У 1934–1970 рр. – актор Харківського державного російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 75 років від дня народження **Олександра Пантелійовича Шпейера** (1938–2006), українського машинобудівника, генерального директора Харківського державного верстатобудівного заводу ім. Т.Шевченка (1995–2006), Почесного громадянина м. Харкова (2004)

- 75 років від дня народження **Юрія Яковича Кроленка** (1938), українського будівника, Почесного громадянина м. Харкова (2008)
- 19 жовтня – 205 років від дня народження **Альфонса Йосиповича Валицького** (1808–1858), літературознавця. З 1837 р. – професор кафедри грецької літератури Харківського університету
- 85 років від дня народження **Євгена Федоровича Жердзицького** (1928), українського живописця
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 19.
- 20 жовтня – 175 років від дня народження **Марина Степановича Дрінова** (1838–1906), історика, славіста, громадсько-політичного діяча, одного із засновників та голови Харківського історико-філологічного товариства (1890–1906)
- 155 років від дня народження **Людвіга Оттоновича Струве** (1858–1920), вченого-астронома
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 2008 рік. – X., 2007. – С. 55-57.
- 22 жовтня – 170 років від дня народження **Генріка Іполитовича Семирадського** (1843–1902), польського і російського живописця, уродженця смт Печеніги
- 23 жовтня – 120 років від дня народження **Пилипа Омеляновича Козицького** (1893–1960), українського композитора, педагога, музикознавця
- 75 років від дня народження **Ліни Костянтинівни Завальної** (1938), українського архітектора
- 26 жовтня – 75 років від дня народження **Юрія Наумовича Венгеровського** (1938–1998), волейболіста, олімпійського чемпіона (1964)
- 75 років від дня народження **Юрія Михайловича Златкіна** (1938), фахівця в галузі ракетно-космічної техніки, Почесного громадянина м. Харкова (2011)
- 3 листопада – 125 років від дня народження **Якова Андрійовича Мамонтова** (1888–1940), українського драматурга, театрознавця
- 5 листопада – 190 років від дня народження **Якова Івановича Щоголева** (1823–1898), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –X., 2002. – С. 37-39.
- 135 років від дня народження **Михайла Петровича Арцибашева** (1878–1927), українського прозаїка, драматурга, публіциста
- 7 листопада – 130 років від дня народження **Леоніди Миколаївни Балановської** (1883–1960), української і російської співачки (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
- 95 років від дня народження **Євгена Петровича Тамма** (1918–1991), українського бібліотекознавця, педагога
- 70 років від дня народження **Івана Михайловича Перепеляка** (1943), українського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. –X., 1997. – С. 23-25.
- 8 листопада – 85 років від дня народження **Леоніда Семеновича Тарабарінова** (1928–2008), українського актора театру і кіно, Почесного громадянина м. Харкова (2003)
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 21-22.
- 10 листопада – 100 років від дня народження **Геннадія Івановича Брежньова** (1913–1953), українського поета і перекладача
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – X., 1987. – С. 23.
- 11 – 90 років від дня народження **Віталія Петровича Холода** (1923–1993), російського

- листопада* прозаїка
- 13 *листопада* – 120 років від дня народження **Маргарити Орестівни Габель** (1893–1981), українського літературознавця, культурно-громадського діяча
- 14 *листопада* – 70 років від дня народження **Раїси Опанасівни Кириченко** (1943–2005), української співачки. Навчалася на диригентсько-хоровому факультеті Харківського інституту мистецтв
- 15 *листопада* – 110 років від дня народження **Йосипа Абрамовича Даниленка** (1903–1980), українського вченого-зоотехніка. У 1941-1973 рр. – директор ХНДІ тваринництва, лісостепу і полісся
- 90 років від дня народження **Віктора Васильовича Кочевського** (1923–2005), українського поета, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 39-41.
- 90 років від дня народження **Степана Іларіоновича Письменного** (1923–2010), українського художника, графіка
- 70 років від дня народження **Олексія Станіславовича Бінкевича** (1943), українського поета, перекладача
- 17 *листопада* – 225 років від дня народження **Михайла Семеновича Щепкіна** (1788–1863), українського і російського актора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год.– Х., 1987. – С. 23-24.
- 195 років від дня народження **Андрія Петровича Шидловського** (1818–1892), астролога і геодезиста
- 150 років від дня народження **Єгора Кузьмича Редіна** (1863–1908), російського і українського історика мистецтва і археології
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 26.
- 19 *листопада* – 80 років від дня народження **Вадима Олександровича Левіна** (1933), російського поета, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 41-42.
- 20 *листопада* – 80 років від дня народження **Миколи Сафоновича Сургая** (1933–2009), громадського діяча, Героя України (2003), уродженця с. Любівка Краснокутського району
- 21 *листопада* – 85 років від дня народження **Нінель Олександрівни Ткаченко** (1928–2007), української співачки
- 22 *листопада* – 105 років від дня народження **Віктора Євгеновича Іванова** (1908–1980), українського фізика-експериментатора
- 23 *листопада* – 130 років від дня народження **Миколи Федоровича Яшека** (1883–1966), українського радянського бібліографа, літературознавця. У 1931-1933 рр. – завідувач сектору бібліографії Книжкової палати УРСР
- 24 *листопада* – 95 років від дня народження **Віктора Марковича Лагози** (1918–2002), українського поета, прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 24-25.
- 80 років від дня народження **Генріха Ованесовича Алтуняна** (1933–2005), правозахисника, громадського і політичного діяча
- 65 років від дня народження **Олексія Тимофійовича Заворотнього** (1948), актора, режисера, письменника, уродженця смт Сахновщина
- 27 *листопада* – 85 років від дня народження **Валентина Івановича Грищенка** (1928–2011), українського вченого–медика, педагога, громадського діяча, автора багатьох праць з кріомедицини, акушерства та гінекології

- 28 листопада – 65 років від дня народження **Олександри Прокопівни Ковальової** (1948), української поетеси, літературознавця
- 29 листопада – 235 років від дня народження **Григорія Федоровича Квітки–Основ'яненка** (1778–1843), українського письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 23-24.
- 30 листопада – 255 років від дня народження **Йогана Баптиста Шада** (1758–1834), німецького філософа. У 1804–1816 рр. - викладач філософії Харківського університету
- 110 років від дня народження **Миколи Йосиповича Сказбуша** (1903–1989), українського прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 25-26.
- 1 грудня – 80 років від дня народження **Римми Олександрівни Катаєвої** (1933), української поетеси, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 27–28.
- 3 грудня – 115 років від дня народження **Михайла Ілліча Кошкіна** (1898–1940), конструктора танків, Героя Соціалістичної Праці (1990, посмертно). У 1936 р. призначено головним конструктором і начальником танкового КБ у м. Харкові
- 5 грудня – 135 років від дня народження **Олександра Олеся** (Олександра Івановича Кандиби) (1878–1944), українського поета, прозаїка, драматурга. Навчався в Харківській сільськогосподарській школі, потім у Харківському ветеринарному інституті
- * – 90 років від дня народження **Бориса Мойсейовича Табаровського** (1923–2004), актора Харківського державного академічного російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 85 років від дня народження **Івана Костянтиновича Дерюгіна** (1928–1996), п'ятиборця, олімпійського чемпіона (1956), уродженця м. Змієва Харківської області
- 7 грудня – 110 років від дня народження **Олександра Ілліча Лейпунського** (1903–1972), українського радянського фізика-ядерника, Героя Соціалістичної Праці (1963)
- 65 років від дня народження **Алли Олександрівни Александровської** (1948), українського громадського-політичного діяча, Почесного громадянина м. Харкова (2008)
- 9 грудня – 150 років від дня народження **Бориса Дмитровича Грінченка** (1863–1910), українського письменника, філолога, етнографа, громадсько-культурного діяча
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 29–31.
- 12 грудня – 85 років від дня народження **Леоніда Федоровича Бикова** (1928–1979), українського актора театру і кіно, кінорежисера. Випускник Харківського театрального інституту (1951). До 1960 р. – актор Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т.Шевченка
- 13 грудня – 120 років від дня народження **Миколи Хвильового** (1893–1933), українського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 25-30.
- 15 грудня – 95 років від дня народження **Григорія Зіновійовича Крижевського** (1918–1992), українського живописця
- 17 грудня – 105 років від дня народження **Юрія Володимировича Шевельова** (Шереха) (1908–2002), українського мовознавця, мистецтвознавця і літературознавця. У 1908–1943 рр. жив і працював у Харкові
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2008 рік. – Х., 2007. – С. 61-65.
- 21 грудня – 220 років від дня народження **Ореста Михайловича Сомова** (1793–1833), українського літературного критика, письменника
- 22 грудня – 175 років від дня народження **Олександра Яковича Данилевського** (1938–1923), українського біохіміка

- 24 грудня – 125 років від дня народження **Олександра Львовича Ейнгорна** (1888–1939), українського архітектора
- 110 років від дня народження **Олексія Миколайовича Душкіна** (1903–1977), українського і російського архітектора
- 27 грудня – 115 років від дня народження **Леоніда Григоровича Гайдамаки** (1898–1991), українського співака-бандуриста, диригента, композитора, педагога. Організатор і диригент оркестрів українських народних інструментів при клубі “Металіст” (1921–1924), Палаці піонерів (1934–1941)
- 31 грудня – 95 років від дня народження **Данили Олександровича Бакуменка** (1918–1988), українського поета, прозаїка
- 90 років від дня народження **Василя Трохимовича Бондаря** (1923–1969), українського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних та пам’ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 32-34.
- 60 років від дня народження **Віктора Дмитровича Сидоренка** (1953), українського живописця

Цього року виповнюється

- 1768 – 245 років від дня народження **Федора Кіндратовича** (справж. ім’я Фрідріх Маршал) **Біберштейна** (1768–1826), ботаніка-систематика, мандрівника
- 1778 – 235 років від дня народження **Євгена Олексійовича Васильєва** (1778–1833), російського архітектора
- 1788 – 225 років від дня народження **Івана Яковича Кронеберга** (1788–1838), українського філолога, філософа, історика літератури. З 1819 р. – професор кафедри латинської словесності та давнини Харківського університету
- 1793 – 220 років від дня народження **Василя Григоровича Масловича** (1793–1841), українського і російського письменника, літературознавця, видавця, культурно-громадського діяча
- 220 років від дня народження **Олександра Васильовича Склабовського** (1793–1831), українського письменника, журналіста. З 1820 р. викладав російську словесність в Харківському університеті
- 1818 – 195 років від дня народження **Наполеона Галицького** (1818–1881), вченого-ветеринара, засновника та директора (1850–1868) Харківського ветеринарного училища – першого вищого ветеринарного навчального закладу в Україні (нині Харківська зооветеринарна академія)
- 1828 – 185 років від дня народження **Георгія Миколайовича Бормана** (1828–1919), підприємця, засновника харківської кондитерської фабрики
- 185 років від дня народження **Івана Федоровича Леваковського** (1828–1893), російського геолога. Перший професор геології Харківського університету, один із засновників та голова Харківського товариства дослідників природи
- 185 років від дня народження **Максиміліана Християновича Гельфериха** (1828–1901), українського підприємця, мецената
- 1843 – 170 років від дня народження **Олександра Васильовича Гурова** (1843–1921), українського геолога, палеонтолога
- 1848 – 165 років від дня народження **Олександра Костянтиновича Погорелка** (1848–1912), харківського міського голови (1900–1912)
- 1863 – 150 років від дня народження **Михайла Іродіоновича Дашкевича** (1863–1930), українського інженера і архітектора. У 1893–1903 рр. – міський архітектор Харкова

- 1873

 - 150 років від дня народження **Еудженіо Еспозіто** (1863–1935), італійського диригента і композитора. З 1892 р. – диригент опери в Харкові
- 1873

 - 140 років від дня народження **Костянтина Миколайовича Жукова** (1873–1940), українського і російського архітектора, теоретика і практика українського модерну. Був професором Харківського художнього інституту
 - 140 років від дня народження **Павла Кіндратовича Луценка** (1873–1934), українського піаніста і педагога. З 1921 р. – перший ректор Харківського музично–драматичного інституту
 - 140 років від дня народження **Миколи Івановича Міхновського** (1873–1924), українського громадського і політичного діяча, публіциста. Засновник нової Української партії у Харкові (1898)
- 1888

 - 125 років від дня народження **Олексія Олександровича Альохіна** (1888–1939), шахіста
- 1903

 - 110 років від дня народження **Василя Яковича Вразливого** (справж. Штанько) (1903–1937), українського прозаїка

**МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2013 РІК**

9 лютого

**140 років від дня народження
Миколи Вікентійовича
Сібільова**

Сібільов Микола Вікентійович, археолог, краєзнавець, музеєзнавець. Народився 9 лютого 1873 р. у м. Глухів Сумської області. Навчався в Путівлівській гімназії, яку не закінчив через смерть батьків. Після закінчення вищого навчального училища працював писарем в училищі, потім – в казначействі. Завдяки працездатності він дослужився до чину надвального радника. На дозвіллі багато читав та рибалив.

У 1912 р. разом з сім'єю та колегою Софією Миколаївною Одинцовою переїхав до Ізюму. Зацікавився історією краю, зайнявся вивченням археологічних пам'яток кам'яного віку. Захопившись краєзнавчою роботою, Микола Вікентійович залучив до цієї справи місцеве населення, яке допомагало йому збирати під час археологічних розвідок необхідний матеріал. Була знайдена велика колекція знаряддя праці та предметів побуту первісної людини. Почавши з вивчення далекого минулого Ізюмщини, М.В.Сібільов поступово розширив хронологічні рамки своїх досліджень. У нього накопичився матеріал періоду Давньоруської держави; документи XVI-XVII ст. про заселення краю; зібрано речові експонати, які розкривають історію Ізюмського слобідського козачого полку та Ізюмського гусарського полку.

Матеріал, зібраний за короткий проміжок часу (1912–1914), був настільки змістовним та різноманітним, що викликав зацікавленість місцевої влади, перед якою М.Сібільов поставив питання про створення музею в Ізюмі. Події першої світової війни, революції та громадянської війни завадили здійсненню цієї справи. Лише після встановлення влади Рад було прийнято рішення про створення Ізюмського музею (14 січня 1920 р.), а Миколу Вікентійовича було призначено директором. Головним напрямком діяльності М.Сібільова став порятунок культурних цінностей краю. Він організував збір книг, картин, творів прикладного мистецтва із розорених поміщицьких маєтків. Музей поповнився колекцією природних копалин, архівом міського самоврядування, приватними колекціями по геології, палеонтології, зоології, ботаніки. Після напруженої підготовчої роботи 20 травня 1920 р. музей був відкритий для відвідувачів. Він складався із відділів природи, історичного, історико-революційного, археологічного та картинної галереї. М.Сібільов розпочав кропітку роботу по опрацюванню музейних експонатів. Одночасно вивчав геологію та палеонтологію Ізюмщини.

До вивчення археологічних пам'яток Микола Вікентійович залучив відомих археологів. У 1923 р. під Ізюмом працювала експедиція професора А.С.Федоровського. У 1924–1925 рр. – експедиція професора П.П.Єфименка, у 1929 р. – експедиція віце-президента Українського археологічного комітету С.С.Гамченка. Крім участі в цих експедиціях, М.В.Сібільов одночасно проводив і власні дослідження.

Завдяки його творчій енергії в Ізюмському видавництві виходять друком матеріали за результатами проведених розвідок: “Труди експедиції для изучения Изюмского края под руководством профессора Федоровского” (1923), чотири випуски “Древности Изюмщины” (1926–1930), “Очерки по доистории и истории Изюмского края” (1928), краєзнавча збірка “Изюмщина” (1930). М.В.Сібільов підготував також статтю про похід князя Ігоря в половецькі степи, але вона була опублікована лише в 1950 р. в 5-му томі збірника “Археологія” під назвою “Археологічні пам'ятки на Дінці в зв'язку з походами Володимира Мономаха та Ігоря Сіверського”. Його фундаментальна стаття “Підсумки досліджень палеонтологічних і неолітичних стоянок басейну р. Дінця” також було надруковано значно пізніше, в 1944 р., в “Наукових записках Інституту історії і археології АН УРСР”. Наукові праці М.В.Сібільова (особливо його серія випусків “Древности Изюмщины”) були добре відомі в Англії, США, Франції, Фінляндії, Латвії, Литві, Естонії. Одна з ранніх книг М.Сібільова була представлена на Паризькій виставці.

В 1926 р. М.В.Сібільова обрано дійсним членом Російської Академії історії матеріальної культури, в 1927 р. – членом-кореспондентом Комітету охорони пам'ятників культури України, в 1932 р. – дійсним членом Всеукраїнського археологічного комітету.

На початку 1934 р. сім'я М.Сібільова переїхала до Святогорська (нині Слав'яногорськ). Вчений продовжив пошукові роботи в Донбасі. У квітні 1934 р. заснував Святогорський краєзнавчий музей. До початку Великої Вітчизняної війни він поповнював зібрані раніше колекції новими знахідками; вивчав стан виявлених пам'яток археології; активно виступав з доповідями на засіданнях Секції історії матеріальної культури АН УРСР, на конференціях археологів у Москві, Воронежі; листувався з вченими Англії, Польщі. У 1938 р. його запросили на посаду старшого наукового співробітника Інституту археології АН УРСР.

З перших днів війни для Миколи Вікентійовича головним було – врятувати музейні колекції. Події на фронті, зокрема в Ізюмсько-Барвінківському напрямку, розгорталися дуже стрімко. Неймовірними зусиллями М.Сібільов зі співпрацівниками перевезли всі археологічні та етнографічні цінності Святогорського музею до Ізюму. Після розгрому Ізюмського музею фашисти викинули експонати на вулицю. М.Сібільову і його помічницю вдалося зібрати музейні колекції і з великими труднощами відправити найцінніші експонати до Інституту археології АН УРСР в Уфу. В Уфі, незважаючи на

різке погіршення здоров'я, М.В.Сібільов писав наукові статті, планував проведення виставок і мріяв повернутися на Ізюмщину.

Помер Микола Вікентійович Сібільов у серпні 1943 р. в Уфі. В некролозі, написаному членом-кореспондентом АН УРСР Л.М.Славіним, сказано, що ім'я М.Сібільова належить повністю вітчизняній науці, його діяльність – одна з яскравих сторінок української археології і краєзнавства.

Біографічні довідки:

Сибилев Николай Викентьевич [Электронный ресурс] // Фундаментальная электронная библиотека “Русская литература и фольклор” (ФЭБ). – Режим доступа : <http://feb-web.ru/feb/slovinc/es/es4/es4-2871.htm>

Праці М.В.Сібільова:

Археологічні пам'ятки на Дінці в зв'язку з походами Володимира Мономаха та Ігоря Сіверського / М.В.Сібільов // Альманах “Ізюмщина” : до 325-річчя Ізюма. – Х., 2006. – С. 18-32.

Про М.В.Сібільова:

Гетманець М.Ф. Тайны реки Каялы. – Х. : ОВС, 2003. – 224 с.

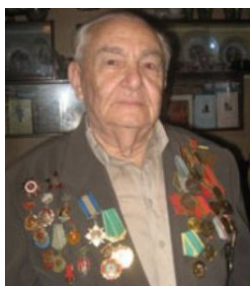
Сибилев Н.В. – С. 7, 15, 17, 28, 38, 42, 51, 55, 74, 84-86, 93, 99, 104, 105, 110, 122, 127, 132, 135-137, 142, 187, 220.

Махортова О. Це велика, благородна та патріотична справа / О.Махортова // Обрії Ізюмщини. – 2008. – 20 трав.

Махортова О.В. Н.В.Сибилев — известный археолог и создатель Изюмского краеведческого музея [Электронный ресурс] / О.В.Махортова // Интернет-журнал “MUSEUM”. – Режим доступа: <http://maesu.org/2008/12/23/makhortova.html>

Мілкін К. Дослідник Слобожанщини : з арх. краєзн. музею / К.Мілкін // Радян. життя. – 1993. – 22 груд.

Проект “История Донбасса” Донбасская археология . Ч.2. : [Николай Викентьевич Сибилев] [Электронный ресурс] // Блог don-alexej. – Режим доступа: <http://don-alexej.blog.ru/?year=2007&month=3>

4 квітня

95 років від дня народження Леоніда Леонідовича Гріна (справжнє Грінберг)

Грін Леонід Леонідович, цирковий і естрадний ілюзіоніст, член Міжнародного комітету фокусників. Народився 4 квітня 1918 р. в Харкові в багатодітній сім'ї. У дитинстві втік з дому від побоїв вітчима і поїхав до Криму.

Робити фокуси хлопець почав із восьми років у часи НЕПу, причому спочатку проявив себе як малолітній злодій – “щипач”. За цим заняттям його було спіймано і направлено на перевиховання до Куряжської колонії А.Макаренка під Харковом.

Після закінчення 8-річної школи деякий час Л.Грін виступав у групі китайських циркачів, намагався влаштуватися до циркового балагану “Бюро атракціонів” у Харкові, але без сценічного реквізиту 16-річному Леоніду було відмовлено виступати. Після цього він вивчив спеціальність зварювальника, працював за цим фахом (1936–1938). Але Л.Гріну не вдалося подолати пристрасть до ілюзіонізму. Під враженням виступу фокусника Бен Бахаря (Микола Пуц) Леонід самостійно виготовив реквізит і підготував програмний номер ілюзіоніста. З 1939 р. працював в Харківському об'єднанні циркових колективів.

У 1940 р. Л.Гріна призвали до лав Червоної Армії, де він виступав з концертами у складі самостійного колективу в м. Турка (Фінляндія).

В роки Великої Вітчизняної війни Леонід Грін воював у складі 15-ї танкової бригади 18-ї армії. Був тричі поранений в ноги і контужений. Війна закінчилася для нього під Сталінградом. У 1944 р. виступав у складі фронтової концертної бригади. Під час чергового концертного виступу познайомився з командуючим Західного фронту Г.К.Жуковим, який був вражений майстерністю фокусника. Пізніше, через 30 років, маршал подарував йому годинник з подякою за підтримку доброго настрою солдат. Додому Леонід Леонідович повернувся справжнім героєм з двома десятками бойових нагород.

Після війни працював ілюзіоністом у Сталінградській філармонії. В 1948 р. Леоніда Гріна заарештували за застосування гіпнозу. Через три роки за благі діяння Л.Гріна (лікував гіпнозом високоповажних чиновників, партійних

діячів, начальство тюрми) було звільнено. І далі неодноразово доводилося доказувати Леоніду Леонідовичу, що він ілюзіоніст, а не гіпнотизер.

До кінця 1980-х рр. Л.Грін працював в об'єднанні Українських колективів “Цирк на сцені”, Харківському цирку. Леонід Грін завжди збирав аншлаги. Під час виступу він обов'язково спілкувався з публікою. Із задоволенням Леонід Леонідович передає досвід молодим ілюзіоністам. Свого часу Аркадій Райкін, Еміль та Ігор Кіо були вдячні йому, оскільки Л.Грін навчив їх деяким фокусам і трюкам.

Леонід Леонідович постійно відточує грані своєї майстерності, вражаючи маніпуляціями, які ніхто не може перевершити. Він один із перших у Радянському Союзі виступив з номером з розпилювання дівчини в ящику, причому обидві половинки ворушили кінцівками. В репертуарі фокусника понад тисячі різних номерів.

Рідні Л.Гріна успадкували його професію. Так, його син – фокусник-ілюзіоніст успішно виступає у цирку шапіто в Києві.

До сьогодні Леонід Грін не втратив спритності рук і як завжди практикує ілюзію і маніпуляцію.

Про Л.Л.Гріна

Авергун Е. Самый старый фокусник / Е.Авергун // Собеседник. – 2010. – 3-15 июня (№21). – С. 22.

Грін Л.Л. “Нет никакого секрета, лишь ловкость рук” : [беседа с харьк. фокусником / записал Я.Тарасенко] // Время. – 2010. – 4 сент.

Грін Л.Л. Фокусник на войне : [беседа с иллюзионистом / записала И.Кондакова] // Объектив-Но. – 2008. – 21 авг. (№ 33-34). – С. 15.

Грін Л.Л. “Это я научил Райкина шарики изо рта вынимать...” : знаменитый и до сих пор выступающий фокусник-манипулятор Л.Грин из Харькова отметил свой 90-лет. юбилей : [беседа с фокусником / записала А.Волкова] // Уряд. кур'єр. – 2008. – 5 черв. – С. 5.

Грін Лео — Гринбейн Леонид Леонидович (р. 1918) [Электронный ресурс] // Российская ассоциация иллюзионистов. – Режим доступа: <http://magicpedia.ru/magicians/tabid/435/articleType/ArticleView/articleId/215/---1918.aspx>

Зозуля И. Харьковский фокусник обучал трюкам Райкина и Кио / И.Зозуля // Веч. Харьков. – 2010. – 12 июня. – С. 20.

Иллюзионист – фокусник и ветеран ВОВ Леонид Грин освобождал Харьков, в котором живет до сих пор // Адвокат-консалтинг. – Режим доступа: <http://www.advocat-cons.info/index.php?newsid=3014>

Токарева М. Старейший иллюзионист Украины начинал обыкновенным карманником / М.Токарева // Сегодня. – 2008. – 4 мая.

Чистилин В. Великий Грин : Самый старый иллюзионист планеты живет в Харькове [Электронный ресурс] / В.Чистилин // Люди. – Режим доступа: http://www.peoples.ru/art/circus/illusionist/leonid_grin/

Шекера С. Ветеран из Харькова продолжает радовать родных фокусами [Электронный ресурс] / С.Шекера, А.Яновский // Подробности. – Режим доступа: <http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2012/09/14/858240.html>

13 травня

125 років від дня народження Віктора Карповича Троценка

Троценко Віктор Карпович, радянський український архітектор. Народився 13 травня 1888 р. у с. Нижня Сироватка Сумського району нині Сумської області в селянській родині. Навчався в сільській школі, працював модельником на заводі сільськогосподарських машин. У 1905 р. вступив кресляром до служби шляхів і будівель Белгородсько-Сумської залізниці. Це були його перші кроки до пізнання архітектурно-будівельної справи. У 1908 р. Віктор Троценко працював помічником архітектора в Управлінні по спорудженню Північнодонецької залізниці, по закінченні будівництва якої перейшов на роботу в Управління по спорудженню каналізації Харкова. Тут він розробив проекти житлових будинків, лабораторії насосної станції. У цьому ж році Віктор Карпович створив проект костюлу в Белгороді.

У 1909 р. В.Троценко переїхав до Харкова, де працював помічником архітектора й брав активну участь в громадському житті міста.

З 1912 р. молодий проектувальник набував знання з мистецтва та архітектури у митців, що групувалися навколо художника С.Васильківського в Українському художньо-архітектурному відділі. На конкурсі (1913, м. Київ) його проект пам'ятника М.Лисенку було відзначено. З того часу він – у числі митців, на яких покладають надії у справі прикладної архітектури. Майстер залучився до розробки форм небароко в проекті вокзалу м. Новомосковськ (1914).

Під час революційних подій В.К.Троценко працював на посаді архітектора при Комітеті державних споруд, проектував житло для робітників Донбасу, опановуючи досягнення англійського котеджного будівництва. Крім того, разом з С.А.Таранушенком, він досліджував народні хати на околицях Харкова. Виконані ним обміри житла, кресленики і малюнки ввійшли до двох книг С.А.Таранушенка “Хата по Єлизаветинському провулку в Харкові” (1921) та “Старі хати Харкова” (1922).

У 1922 р. за проектом архітектора та за його участі як художника було оформлено кустарно-промислову виставку народної творчості в Харкові, де було представлено два його панно “Ткаля” та “Коваль”. У 1923 р. В.К.Троценко спроектував окремих павільйон для Всеросійської сільськогосподарської та кустарно-промислової виставки (Москва). Це була новаторська робота, що поєднувала реалістичні принципи з елементами народного зодчества. Завдяки цим розробкам ім'я В.К.Троценка стало відомим у середовищі українських архітекторів. У 1924 р. майстру, як фахівцю, що досяг певних успіхів, було запропоновано побудувати павільйон України для Всесвітньої виставки в Генні (Бельгія). Невеликий збірний павільйон був трансформований у вигляді великого пакету. Нова робота була глибоко народна за образом, але в ній переважала традиційність архітектурних форм. У 1923–1924 рр. за його проектом збудували три житлових робітничих селища в Харкові: по Московському проспекту та вул. Плеханівській. Після цієї роботи В.К.Троценку присвоїли звання архітектора і запросили викладати в Харківському художньому інституті (1924). Зодчий продовжував брати активну участь у забудові Харкова (Будинок-комуна по вул. Студентській, житлові будинки по Плеханівській вул., 39, Мироносицькій вул., 91), реконструкції Оперного театру (вул. Римарська, 21), Червонозаводського театру (нині Палац культури заводу ХЕМЗу) по Московському проспекту, 94.

В.К.Троценко – автор композиції площі імені Ф.Дзержинського (переміг у конкурсі, друга половина 1920-х рр.), також розробив варіанти проекту Театру масового музичного дійства по вул. Сумській.

Працюючи для промислових районів Донбасу і Придністров'я, Віктор Карпович створив чимало житлових будинків, яким притаманні риси національної своєрідності. Поряд з цим стилем архітектури митець застосовував конструктивістські форми в Будинку-комуні, житлових будинках у Кривому Розі (1930–1932), житлових кам'яницях у Харкові (1928–1930).

Після 1933 р. за його проектами споруджено п'ять шкіл у Харкові, всі – з переважанням раціоналістичних рис. У 1934–1936 рр. за його проектом збудували великий будинок Миської Ради у Харкові.

Після Великої Вітчизняної війни Віктор Карпович працював у Харківжилпроекті, Харківському облпроекті. Він приймав участь у відновленні та реконструкції будинків відпочинку шахтарів, створив комплекс споруд “Дон”. Разом зі співпрацівниками Академії архітектури УРСР розробив і здійснив проекти крупноблочних будинків для працівників заводу ім. Ілліча в Жданові (тепер м. Маріуполь) (1954–1956).

На протязі всього свого життя Віктор Карпович захоплювався малюнком і живописом. Майстер розробив проблему кольору в архітектурі. Одним із серйозних результатів його досліджень у цій галузі є праця “Методические указания о применении цвета”, призначені для архітекторів. В.Троценко був співробітником журналу “Архітектура Радянської України”, членом Спілки архітекторів УРСР.

Помер Віктор Карпович Троценко 4 червня 1978 р. у Харкові.

В.К.Троценко увійшов в історію архітектурного будівництва як оригінальний і своєрідний майстер, якому вдалося органічно поєднати в більшості своїх проектів національні форми і принципи раціоналізму.

Біографічні довідки:

Троценко Віктор Карпович // Украинская Советская Энциклопедия. – К., 1984. – Т. 11, кн. 1. – С. 267.

Троценко Віктор Карпович [Електронний ресурс] // Википедия. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Троценко_Виктор_Карпович

Троценко Віктор Павлович [Електронний ресурс] // Гезлев. – Режим доступа: <http://www.gezlev.crimea.ua/rivok/rivok39.htm>

Троценко Віктор Карпович // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 592.

Про В.К. Троценка:

Віктор Карпович Троценко [Електронний ресурс] // Нижня Сироватка. – Режим доступа: http://n-syrovatka.ho.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=45:2012-02-06-19-42-43&catid=6:2011-12-26-08-36-59&Itemid=32

Розвадовский Л.Е. Архитектор В.К.Троценко / Л.Розвадовский // Харьков. – 2004. – № 1. – С. 25-28.

Таранушенко С. Біля джерел народного зодчества / С.Таранушенко // Нар. творчість та етнографія. – 1969. – № 2. – С. 108-110.

Чепелик В.В. Вся жизнь – испытание: о творчестве мастера архитектуры первого совет. десятилетия В.К.Троценка / В.Чепелик // Стр-во и архитектура. – 1988. – № 10. – С. 14-16.

Черкасова Е. Архитектурная культура региона / Е.Черкасова. – Х.: Изд-во “Форт”, 2010. – 124 с. – Троценко В.К. – С. 61-62, 92-93, 98, 109-110, 113, 116.

1 червня

**55 років від дня народження
Віктора Івановича
Ковтуна**

Ковтун Віктор Іванович, український живописець, педагог. Народився 1 червня 1958 р. в с. Мезин Коропського району Чернігівської області. У 1973-1977 рр. навчався у Харківському художньому училищі у відомого українського живописця і графіка В.І.Лапіна. У 1984 р. закінчив відділення монументально-декоративного розпису Харківського художнього інституту, де навчався у заслужених діячів мистецтв України, професорів Є.П.Єгорова і Л.І.Чернова, народних художників України професорів А.М.Константинопольського і О.О.Хмельницького.

З 1985 р. – асистент кафедри малюнка Харківського художньо-промислового інституту, старший викладач (1989), доцент (1993), професор (1997).

Віктор Ковтун увійшов в мистецтво, як художник захоплений живописною красою квітучої України, рідної землі. Від Харківської художньої школи митець успадкував кращі живописні традиції, а також декоративні тенденції, притаманні майстрам народного розпису.

Серед величезної скарбниці творчого доробку Віктора Івановича чимало сільських і міських пейзажів, живописних інтер'єрів, натюрмортів. У митця своєрідне живописне аранжування, де переважають три кольори: жовтий, червоний і синій. Особлива увага приділяється жовтому – кольору сонця, який все зігріває і всьому дає життя. Разом з тим, така триколірність на картинах сприймається як симфонічний концерт. В працях В.Ковтуна одночасно відчувається і музика, і поезія, і любов до навколишнього світу. Старинне поліське село Мезин, селянська праця, побут, дозвілля, інтер'єри сільського житла – все це змальовує художник з особливою чарівністю (“У батьківській хаті” (1988), “Волошки” (1991), “Мама Шура” (1993), “Журавель-криниця в Мезині” (1994), “Матусин жовтень” (2005–2007). Особливе місце в творчості В.Ковтуна займає Харків – його духовна батьківщина. Харківські будівлі, храми, парки, сквери – все це відображено на полотнах художника: “Дзвонар” (2007), “Харків. Полтавський шлях”, “Сучасний Харків. Біля Свято-Покровського собору”, “Харків ранковий” (2008). За цикл робіт “Мій край – Слобожанщина” отримав Національну премію імені Т.Шевченка (2010).

Серед доробку В.Ковтуна є графічні твори. Його малюнкам, написаним кольоровими олівцями, притаманна ліричність і камерність пейзажного мотиву.

В.І.Ковтун – учасник регіональних, всеукраїнських, міжнародних, зарубіжних виставок (з 1986). Має персональні виставки. Твори художника знаходяться в престижних музеях і приватних колекціях України та за її межами. Так в художньо-меморіальному музеї І.Ю.Репіна (м. Чугуїв) представлено одинадцять картин майстра, серед них “Будинок І.Є.Репіна”, “Святогорський монастир” та інші сучасні архітектурні пейзажі.

За підтримки Співки художників та Фонду імені І.Ю.Репіна регулярно проводяться міжнародні живописні пленери, зимові вернісажі у Чугуєві. За “Угодою про творчу співдружність Харківської організації Національної Співки художників України та Харківської національної академії міського господарства” (2003) у музейному комплексі вузу експонуються виставки художників, створена “Художня галерея сучасного образотворчого мистецтва Слобожанщини”.

Член Співки художників України (1988), голова правління Харківської організації Національної співки художників України (з 1997).

Член-кореспондент (1996), дійсний член (2006) Петровської Академії наук і мистецтв (м. Санкт-Петербург), дійсний член міжнародної Академії інформатизації при ООН (1998), академік Української Технологічної академії (2000), Міжнародної академії в Каліфорнії (2001, США) і Брестської національної академії будівництва, архітектури та мистецтв (2007).

В.І.Ковтун – президент Міжнародного благодійного фонду імені І.Ю.Репіна, керівник персональної творчої майстерні сюжетно-тематичної картини в Харківській державній академії дизайну та мистецтв (2001).

Віктор Іванович – лауреат премії ім. О.С.Масельського – творчої премії Харківського міськвиконкому (1999). Відзначений орденом “Преподобного Нестора Літописця” Української Православної Церкви, золотою медаллю “Наукове партнерство” та фонду “Культурне надбання”. Має відзнаку Харківської облради “Слобожанська слава”, йому присвоєно звання “Почесний громадянин Харківської області” (2010).

Біографічні довідки:

Віктор Іванович Ковтун [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Ковтун_Віктор_Іванович

Ковтун Виктор [Электронный ресурс] // РАРИТЕТ-АРТ. – Режим доступа: <http://raritet-art.com/photogallery/c50>

Ковтун Виктор Иванович [Электронный ресурс] // Художники Харьковщины. – Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/artists/kovtun.htm>

Ковтун Виктор Иванович [Электронный ресурс] // Художественная галерея N-Прспект. – Режим доступа: <http://n-prospect.ru/painter/kovtun-vi-r>

Ковтун Виктор Иванович [Электронный ресурс] // Status quo. – Режим доступа: <http://www.sq.com.ua/rus/files/860/>

Ковтун Віктор Іванович // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 303.

Ковтун Віктор Іванович // Харківщина мистецька: історія, традиції, сучасність. – Х., 2008. – С. 84, 346.

Про В.І.Ковтуна:

Про присудження Національної премії України ім. Тараса Шевченка : указ Президента України, 4 берез. 2010 р. № 285 : [За цикл живопис. робіт “Мій край – Слобожанщина”] // Уряд. кур’єр. – 2010. – 12 берез. – С. 4.

В.І.Ковтун. Вірність мистецьким традиціям : живопис, графіка : [альбом-каталог]. – Х. : Золоті сторінки, 2008. – 104 с.

Денисенко О. “Моя Україна” / О.Денисенко // Культура і життя. – 2001. – 29 груд. – С. 3.

Ковальчук Н. Верность традициям искусства : [в Харьк. худож. музея открылась персон. выставка нар. художника] / Н.Ковальчук // Харьк. известия. – 2008. – 5 июня. – С. 9.

Ковтун В. У харківської художньої школи світовий потенціал : [бесіда з художником / записала Ю.Коваленко] // Губернія. – 2010. - № 11. – С. 38-39.

Ковтун В. Художники не склали рук... : [бесіда з художником / записав В.Кобець] // Слобід. край. – 1997. – 14 жовт.

Котляр О. Віктор Ковтун: намагаюсь передати дух українського народу : [про вист. робіт художника] / О.Котляр // Слобода. – 1997. – 19 берез.

Крамська Н. Собори його душі / Н.Крамська // Харьк. епарх. ведомости. – 1997. – № 1. – С. 5.

Павлова А. Спел оду на холсте / А.Павлова // Веч. Харьков. – 2002. – 19 февр.

Пономарьова Л. “Я жив і живу разом із своїми героями...” / Л.Пономарьова // Культура і життя. – 1995. – 6 груд.

Сазонова А. Воистину народный... / А.Сазонова // Новости Чугуева. – 2003. – 4 янв.

Субота В. На полотнах життя : [В.Ковтун – лауреат Шевченк. премії 2010 р. за цикл живопис. робіт “Мій край – Слобожанщина”] / В.Субота // Культура і життя. – 2010. – Берез. (№ 9). – С. 10.

22 червня

95 років від дня народження Миколи Федоровича Побеляна

Побелян Микола Федорович, український поет, педагог. Народився 22 червня 1948 р. в с. Покошичі на межі Коропського та Новгород-Сіверського районів Чернігівської області. Працював пастухом, трактористом, кочегаром, цилинником. Навчався в м. Ніжині і Криму. У 1971 р. закінчив педагогічний інститут за фахом учитель української мови і літератури.

Перша літературна публікація в газеті “Нові горизонти” датована 1962 роком. Вірші підлітка пройняті шанобою до рідної Чернігівщини, до свого родоводу.

М.Ф.Побелян – за покликанням вчитель літератури і літератор-поет. Його поезія наскрізь проймає його вразливе серце. А його серце виростає з любові до рідного краю. Прагнення Миколи Побеляна – навчити дітей любити світ, глибше його розуміти. Тому і пише він для дошкільят, учнів молодшого і старшого віку. Поряд з цим, в його творах – відгук слова на події сьогодення в Україні.

У 2001 р. Микола Федорович прийнятий до Національної спілки письменників України за збірки поезій “Дай мені долоньку” (1998) та “Сніги на двох” (1999), а також численні публікації у всеукраїнських і регіональних збірниках, антологіях, журналах та газетах (“Вітрила – 95”, “Самоцвіти”, “Золотий гомін”, “Слобожанська муза”, “Слобожанська яса”, “Слобожанщина”, “Березіль”, “Малятко”, “Дивослово”, “Зерна”, “Ятрань”, “Літературна Україна”, “Освіта України”, “Слобідський край” та ін.).

Творчому перу Миколи Побеляна належать видання ліричної поезії: “Лінія Сальвадора Далі”, “Перетин льоду і вогню”, “Маргріттового птаха крила”, “Вибране”, “Сто каратів”, “Відлуння голосу Англія”, “Від Сіверська до Печеніг” (2000-2011).

М.Ф.Побелян автор збірок поезій для дітей: “Горобина сімєсчка”, “Зайчик-Скік”, “Вранішня казаночка”, “Дай мені долоньку”, “Заграйчики для зайчика”, “Молитва – оберіг для сина”, “Що в кого є”. Понад 40 творів літератора покладені на музику харківським композитором В.І.Шустіковим (збірка “Дай мені долоньку: пісні для мам і діточок на поезії Миколи Побеляна” (2008)). Вважається, що щирий, благородний за простотою спів його поезій, матиме магічний вплив на дитину, маму, тата, бабусю, дідуся...

Творчий доробок М.Ф.Побеляна відомий за межами нашої країни. Його вірші перекладено на іврит, російською, вірменською, французькою мовами.

Ім'я Миколи Побеляна відоме у науково-педагогічних та культурно-просвітніх колах громадськості. Його нестандартні методи викладання української мови та літератури, оригінальне трактування художніх творів викликають глибоку повагу у педагогічному середовищі, насамперед у колективу харківської спеціалізованої ЗОШ № 108 (працює у цій школі понад 40 років). Як вчитель-методист М.Побелян ділиться з досвідом своєї роботи в публікаціях з методики викладання літератури. Видавництво “Ранок” в розробках конспектів уроків “Література рідного краю” подає ім'я поета М.Побеляна в навчальних посібниках для 5 та 10 класів (з добірками його поезій та розробками конкретних уроків).

Чимало його вихованців пробують писати вірші, оповідання, казки. 30 років при ЗОШ № 108 діє літературна студія “Трудка” ім. С.Шумицького, яку очолює Микола Побелян. Гостями студії є відомі поети, літературознавці, просвітняни. Саме в цій школі, вперше в колишньому Радянському Союзі, був заснований М.Побеляном музей хліба (1980), який нині став етнографічним, накопичивши колекцію експонатів фольклору, звичаїв, обрядів населення краю. А шкільний кабінет української літератури містить бібліотеку, що складається з фонду: “Кобзаря” Т.Шевченка різних років видання, літописи, довідники з історії культури, літератури, рідкісні видання творів українських письменників.

Його безмежне захоплення творчою працею літератора, педагога можна пояснити словами самого Миколи Федоровича Побеляна: “Україну люблю і для неї роблю те, що роблю”.

Біографіні довідки:

Микола Побелян // Письменники Харкова : довідник. – Х., 2003. – С. 132-133.

Микола Побелян [Електронний ресурс] // Національна спілка письменників України. – Режим доступу: <http://www.nspu.org.ua/dovidnyk/H>

Побелян Микола Федорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Побелян_Микола_Федорович

Побелян Микола Федорович [Електронний ресурс] // Харківська обласна організація Національної спілки письменників України. – Режим доступу: <http://kharkiv-nspu.org.ua/?cat=120>

Твори М.Ф.Побеляна:

Вибране : вірші / М.Ф.Побелян. – Х. : Майдан, 2007. – 159 с.

Лінія Сальвадора Далі : лірика / М.Ф.Побелян. – Х. : Прапор, 2002. – 79 с.

Завтра буде сонечко : [вірші] / М.Ф.Побелян // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2010. – № 10. – С. 88-94.

“Ліпилась ніч...”; **“Ой ходила гусочка...”**; **“Ось за цим поворотом...”**; **“Сніги на двох...”** : [вірші] / М.Ф.Побелян // Березіль. – 1999. – № 7/8. – С. 10-23.

Молитва-оберіг; **“Під вікном – солом’яний бичок...”**; **“Зацвітають котики на вербі...”** : [вірші] / М.Ф.Побелян // Журавлик. – 1995. – Лют. (№ 3). – С. 2.

“Сніги на двох...”; **“В сузір’ї слів...”**; **“Мені так затишно...”**; **“Збуди і муч...”**; **“Душа моя заговорила...”**; **“Зелений відчай...”**; **“Весна... дими далекі...”**; **“Я в райдугу забравсь...”** : [вірші] / М.Ф.Побелян // Слобід. край. – 2001. – 2 серп.

Про М.Ф.Побеляна:

Каюда Л. І щось в мені таке болить, що це і є, напевно, Україна : [про творчість поета] / Л.Каюда // Журавлик. – 1995. – Лют. (№ 3). – С. 2.

Коваль-Фучило І. Небесна поезія Побеляна / І.Коваль-Фучило // Слово просвіти. – 2007. – 30 серп.-5 верес. (№ 35). – С. 9.

Яровий О. Тепла долонька поезії : [про зб. віршів “Дай мені долоньку”] / О.Яровий // Літ. Україна. – 2002. – 30 трав. – С. 6.

18 серпня

**75 років від дня народження
Вадима Йосиповича
Мулермана**

Мулерман Вадим Йосипович – український та російський естрадний співак. Народився 18 серпня 1938 р. в Харкові. Навчався на вокальному відділенні Харківської консерваторії. Служив в армії. Закінчив навчання в Ленінградській консерваторії в 1962 р.

Дебютував на підмостках естради в Харкові (1963), виступав в ансамблі Київського військового округу. Працював з естрадним оркестром М.Кажлаєва (1963), джаз-оркестром А.Кролла (1964). Періодично виступав в програмах естрадного оркестру РСФСР під управлінням Л.Утьосова. З 1966 р. В.Мулерман – соліст Всесоюзного інструментального оркестру “ВІО – 66” Ю.Саульського. У цьому ж році став лауреатом Першого Всесоюзного конкурсу радянської пісні з піснею “Храмой король” (назву пісні змінено на “Король – победитель” через ідеологічну цензуру). Після цього В.Мулермана було запрошено до Москкконцерту. Гастрольні поїздки, активна концертна діяльність, участь у телевізійних програмах, а також перемоги у конкурсах (лауреат Міжнародних пісенних фестивалів у Братиславі (1968), Празі (1969)) – все це сприяло зросту популярності співака. Пісенне життя 1960–1970-х рр. неможливо було уявити без Вадима Мулермана. Крім красивого голосу (ліричний баритон м’якого матового тембру) співаку властиві артистизм, досконалий художній смак, приваблива зовнішність. Кожна пісня виконується ним натхненно, з душевною теплотою. Співак обіграє кожную пісню виразною мімікою, акторськими позами та жестикулюванням. Його пісні – “Лада” (В.Шаїнський – М.Пляцковський), “Трус не играет в хоккей” (О.Пахмутова – С.Гребенников, М.Добронравов), “Как хорошо быть генералом” (В.Гамалія – М.Таніч), “Гуцулочка” (Д.Тухманов – С.Островой), “Август” (Я.Френкель – І.Гофф) миттєво поширювались по країні і мали величезний успіх.

У 1971 р. на тлі протистояння між СРСР і Ізраєлем, через деякі прикрі сторони творчої діяльності співака, йому були заборонені концертні виступи, теле- і радіоэфір. Згодом (завдяки клопотанню міністра культури К.Фурцевой) Вадиму Мулерману дозволили тільки концертну діяльність. Через конфлікт з головою Держтелерадіо СРСР С.Г.Лапіним шлях на радіо, ТВ та студію грамзапису був закритий на довгі 30 років. У 1976 р. – соліст і художній керівник ВІА “Ребята с Арбата”, який знаходився у віданні Росконцерту.

В 1980-ті рр. концертні виступи В.Мулермана поступово згортаються. У 1991 р. за особистими мотивами він виїхав до США, де у 1992–2003 рр. керував створеним ним дитячим театром у м. Холендейл (штат Флорида). Періодично брав участь у концертах і мистецьких заходах в Росії, Білорусі, Україні.

У 2004 р. Вадим Мулерман повернувся до рідного Харкова. Працював радником голови Харківської обласної державної адміністрації з питань культури (2005).

Свій зарубіжний досвід роботи вирішив втілити у рідному місті. У березні 2008 р. почав роботу “Молодий театр Мулермана”, головним завданням якого – навчити юних артистів не тільки співу, але й невимушено, вільно триматися на сцені; навчити майстерності актора і навикам режисури. Цей театр-студія працює при підтримці Благодійного фонду Вадима Мулермана.

Вадим Йосипович Мулерман заслуженого артиста РСФСР (1978), Народний артист РСФСР (1991), Заслужений артист України (2007).

Біографічні довідки:

Мулерман Вадим Йосифович, [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Мулерман_Вадим_Йосифович

Мулерман Вадим Иосифович [Электронный ресурс] // Кино-Театр. – Режим доступа: <http://www.kino-teatr.ru/kino/acter/m/star/287382/bio>

Кузнецова О.А. Мулерман Вадим Иосифович / О.А.Кузнецова // Эстрада России. XX век : лексикон. – М., 2000. – С. 374-375.

Мулерман Вадим Иосифович // Савченко Б. Кумиры российской эстрады / Б.Савченко. – М., 2003. – С. 199-200.

Про В.Й.Мулермана:

Вадим Мулерман : офиц. сайт. – Режим доступа: <http://mulerman.org/>

Вадим Мулерман [Электронный ресурс] // Моя любимая музыка. – Режим доступа: <http://music70-80.narod.ru/info/mulerman.htm>

Вадим Мулерман: “Я - харьковчанин. Хочу последние годы жизни провести на родине” [Электронный ресурс] // JewishNews. - Режим доступа: http://jn.com.ua/Interview/mulerman_1808.html

Зайнуллина Н. Вадим Мулерман зажигает... / Н.Зайнуллина // Веч. Харьков. – 2008. – 30 авг. – С. 20.

Ильич Л. Вадим Мулерман будет учить петь не под ”фанеру” / Л.Ильич // Веч. Харьков. – 2008. – 24 янв. – С. 6.

Мулерман В. Голос великого Харькова : [беседа с создателем “Молодого муз. театра-студии В.Мулермана” / записал А.Егоров] // Голос Харькова. – 2008. – Март (№ 3).

Мулерман В. Старые песни о личном : [беседа с эстрад. певцом / записал А.Чепалов] // Зеркало недели. – 2008. – 20 сент. – С. 17.

Мулерман В. Театр Вадима Мулермана : [беседа с рук. театра-студии / записал В.Чистилин] // Главное. – 2008. – 20 дек. (№ 51). – С. 8.

Мулерман В. Харьковчане должны быть лучшими : В.Мулерман надеется создать в Харькове свою шк.-студию : [беседа с извест. певцом / записал Л.Логвиненко] // Главное. – 2007. – 15 авг. (№ 13).

Мулерман В. “Я так и не научился отвечать на вопрос, сколько вы стоите” : [беседа с певцом / записала И.Боднар] // Газ. по-харьковски. – 2007. – 16 авг. (№ 33). – С. 36.

С песней по жизни // Пятница. – 13 авг. (№ 30). – С. 4.

Сокол Ю. Звезды Мулермана не будут похожи на “Фабричные” : извест. артист открыл в Харькове муз. театр-студию для юных дарований / Ю.Сокол // Комсом. правда. – 2008. – 22-28 февр. – С. 9.

Трубаев С. Вадим Мулерман. Певец. Советник по культуре Харьковского губернатора / С.Трубаев // События. – 2006. – 31 авг.-6 сент. – С. 26.

Чистилин В. Музыкальный звездопад : Театр Мулермана сдал экзамен на зрелость / В.Чистилин // Главное. – 2010. – 12 июня (№ 25). – С. 8.

7 вересня

**60 років від дня народження
Наталі Дмитрівни
Матюх**

Матюх Наталя Дмитрівна, українська поетеса, журналіст, майстер декоративно-ужиткового мистецтва. Народилася 7 вересня 1953 р. в с. Пальчики Бахмацького району Чернігівської області. Після закінчення факультету журналістики Київського державного університету ім. Т.Шевченка працювала кореспондентом чернігівської обласної газети “Комсомольський гарт” (1977–1981), газети “Вечірній Харків” (1981–1988).

З 1988 р. – редактор видавництва “Прапор”, головний спеціаліст інформаційно-аналітичного відділу Харківської облдержадміністрації, літературний редактор журналу “Деловая жизнь”, головний редактор журналу “Лідери ХХІ століття”, керівник прес-служби Східно-Української академії бізнесу. Одночасно викладала на кафедрі журналістики Харківського національного університету ім. В.Каразіна. Нині очолює прес-службу міжнародної громадської організації “Асамблея ділових кіл”. З 1981 р. член Національної спілки письменників України. З 1982 р. член Національної спілки журналістів України.

Друкувати вірші в газетах і дитячих журналах Наталя Матюх почала з 10 років. Лауреат літературних конкурсів (зокрема республіканського учнівського конкурсу в 1970 р.) та конкурсів Українського радіо та Міністерства освіти України.

У 1979 р. вийшла перша книжка віршів “Я вмю так любить”. Н.Матюх автор збірок: “Листи” (1985), “Літо в лютому” (2000), “Терези” (2007). У творчому доробку літератора близько 30 книг (публіцистика, лірика, вірші для дітей). Друкувалася також в антології любовної лірики “Слобожанська муза”, всеукраїнських газетах “Літературна Україна”, “Молодь України” та місцевих часописах, а також журналах “Україна”, “Прапор” (нині “Березіль”), “Ністру” (м. Кишинів, Молдавія), “Нові дні” (Канада).

Пише українською та російською мовами. Твори Н.Матюх перекладено російською, білоруською, молдовською, польською мовами, а деякі покладено на музику.

Головні теми поетичної творчості – інтимна та пейзажна лірика, любов до рідного краю, героїка Великої Вітчизняної війни.

Поезії Наталі Дмитрівни притаманні високий рівень інтимного самовираження і поетичної культури, сміливість і відвертість, неприхованість таємниць. Наталя Матюх прагне висловити почуття кохання просто і зрозуміло. В любовній ліриці проявляється непересічність її поетичної особливості. Саме за це (за третю збірку віршів “Літо в лютому”) Н.Матюх присуджена міжнародна літературно-мистецька премія імені Григорія Сковороди (2005). Творчість поетеси також була відзначена премією імені О.Олесья.

Наталя Матюх близько 20 років займається рукоділлям (вишивка складними старовинними техніками – виколювання, вирізування: мережки). У 1992 р. роботи Н.Матюх демонструвалися в експозиції українських майстрів народної творчості в Лондоні. У 1996 р. постановою правління Спілки художників України їй було присвоєно звання майстра декоративно-ужиткового мистецтва України.

У 2000 р. за підсумками регіонального конкурсу, організованого Інститутом рейтингових досліджень Асамблеї ділових кіл України, Наталя Матюх удостоєна звання “Харків’янка століття”.

Біографічні довідки:

Матюх Наталя [Електронний ресурс] // Національна спілка письменників України. – Режим доступу: <http://www.nspu.org.ua/dovidnyk/M>

Наталя Матюх // Письменники Харкова : довідник. – Х., 2003. – С. 100-101.

Наталя Матюх : поетеса // Письменники Радянської України, 1917–1987 : біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 392.

Наталія Дмитрівна Матюх [Електронний ресурс] // Харківська обласна організація Національної спілки письменників України. – Режим доступу: <http://kharkiv-nspu.org.ua/?p=100>

Тимченко В.Д. Матюх Наталія Дмитрівна / В.Д.Тимченко // Літературна Харківщина : довідник. – Х., 1995. – С. 223-224.

Твори Н.Д.Матюх:

Листи: лірика / Н.Д.Матюх. – Х. : Прапор, 1985. – 46 с.

Літо в лютому : вірші / Н.Матюх. – Х. : Схід-Укр. акад. бізнесу, 2000. – 224 с.

Рец.: **Михайлін І. Я.** ти, і ви / І.Михайлін [про кн. “Літо в лютому”] / І.Михайлін // Березіль. – 2001. – № 1/2. С. 172-182.

Я, ти і Ви : поезія Наталі Матюх : [про зб. віршів “Літо в лютому”] // Михайлін І. Літературна Харківщина. Поезія: есеїстика, портрети, рецензії / І.Михайлин. – Х., 2007. – С. 269-285.

Терези : вірші / Н.Матюх. – Х. : Майдан, 2007. – 187 с.

“...**А вже** літо – мов панський масток...”; “Стоїть така благословенна осінь...”; “Коли зима осінні атрибути...”; “В ніч золоту, як зерно на стерні...” : [вірші] / Н.Матюх // Березіль. – 2001. – № 11/12. – С. 13-16.

“...**В цьому** замороченому місті...”; “У Харкові дощ...”; “Першу розквітлу троянду...”; “Ну що ж, добраніч, дві мої надії...”; “Коли змовкає полуднева скрипка...”; “Люби мене, милий, допоки я твоя...”; “В цю ніч не може бути ні вбивств, ні грабувань” : [вірші] / Н.Матюх // Березіль. – 1996. – № 3/4. – С. 7-12.

“**Люби** мене, милий, допоки твоя...”; “У Харкові дощ...”; “У вінку із кленового листя...”; “Ну що ж, добраніч, дві мої надії...” [вірші] / Н.Матюх // Слобід. край. – 1995. – 28 жовт.

Слово про рідну мову; “Та хай собі – обійдемось без свічки”; “Кінчається осінь...”; “Пригадуйся, пригадуйся мені...”; “При світі храмів непорожніх...”; “Ти ще поспи...”, “А як у ночі ми шепочемо милим слова...” : [вірші] / Н.Матюх // Березіль. – 1995. – № 1/2. – С. 2-6.

“**Ти пам’ятаєш** вогнище в дворі?...”; “Вранці все забувається...”; “І сидить переді мною дід...”; “Мамо, вихопи мене з вогню...”; Ожеледь; “В напівпорожньому готелі...”; “Який мороз несамопитий...” : [вірші] / Н.Матюх // Слобід. край. – 2001. – 11 верес.

Про Н.Д.Матюх:

Ковальчук Н. “Когда не пишутся стихи, я вышиваю кружевами / Н.Ковальчук // Событие. – 1995. – 4 нояб.

Лауреати премії ім. Г.Сковороди : [серед інших премію присуджено Н.Матюх за кн. “Літо в лютому”] // Літ. Україна. – 2005. – 22 груд. – С. 2.

5 грудня

**90 років від дня народження
Бориса Мойсейовича
Табаровського**

Табаровський Борис Мойсейович, український актор. Народився 5 грудня 1923 р. в Харкові. Навчався в школі. Восени 1942 р. його призвали в армію. На фронті був розвідником. У травні 1945 р. демобілізувався. Говорити про воєнні події не любив.

У 1946-1950 рр. навчався у Харківському театральному інституті. Одночасно у 1946 р. почав працювати у Російському драматичному театрі ім. О.С.Пушкіна під керівництвом свого вчителя О.Крамова. Вже тоді увагу глядачів привернула неймовірна здатність молодого актора поєднувати в одній ролі несумісне – гостру характерність, яскраву комедійність з тонким, часом зворушливим ліризмом, притаманним його персонажам. Відтоді так звана “дозована” гротесковість стала неодмінною прикметою більшості робіт Б.Табаровського. Був актором цього театру до 2002 р., зіграв понад півтори сотні ролей.

Серед сценічної галереї створених ним образів актор найбільше цинив ролі – Уї в “Кар’єрі Артуро Уї” Б.Брехта, Дмитро Миколайович в “Темі з варіаціями” С.Альошина, генерал Константинов в “ТАРС уповноважене заявити” Ю.Семенова, Соломон у виставі “Актор, король і Соломон” за п’єсою Г.Горіна “Кін IV”, Капулетті “Ромео і Джульєтта” В.Шекспіра.

Глядачі вдячні Борису Табаровському за створені ним образи справжніх російських інтелігентів. Ось тільки деякі з них – Тузенбах у “Трьох сестрах” і Луначарський в “Большевиках”, Рошин в “Єдиному свідку” І Блохін у “Казках старого Арбату”.

1970-ті рр. були позначені в творчості Б.Табаровського, насамперед, значними “масштабними” ролями. Це – генерал Львов в “Останньому літі” Симонова, секретар обкому Окунев у “Зворотному зв’язку” Гельмана, вчений-кар’єрист Бризгалов у “Кафедрі” Врублевської.

У наступні, 1980-ті рр., колекція його сценічних персонажів поповнилася цікавими, непересічними героями. Справжнім зоряним часом, творчим сплеском для колективу театру і самого Б.Табаровського була постановка О.Барсегяном виставки “Поминальна молитва” (1990) за п’єсою Г.Горіна. Все краще, найзаповітніше зі свого мистецького досвіду вклав Борис Мойсейович у порівняльно невелику роль Лейзера – Вольфа. Його герой (літня людина, яка зберегла надію на любов, на щастя) гідно приймав лише остаточну загибель своїх мрій, а не підступне вигнання з рідної домівки.

В останні півтора роки свого життя Б.Табаровського цікавило все, що було пов’язане з молодим “Театром-19”: артисти, вистави, репетиції, критика. Вважається, що він був “хрещеним батьком” цього театру, оскільки без Бориса Мойсейовича не було б режисера І.Ладенка, не було б театру.

З 2003 р. Борис Мойсейович на пенсії, написав спогади “Негероические воспоминания о войне”, де розповів про забавні та смішні випадки на війні, випередивши свої розповіді французьким прислів’ям – “на війні, як на війні”.

Помер Борис Мойсейович Табаровський 29 вересня 2004 р.

Біографічні довідки:

Табаровський Борис Мойсейович // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 572.

Табаровський Борис Мойсейович // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 565.

Табаровський Борис Мойсейович // УРЕС. – К., 1987. – Т. 3. – С. 343.

Табаровський Борис Моисеевич [Электронный ресурс] // Кино-Театр.ру – Режим доступа: <http://www.kino-teatr.ru/kino/acter/m/sov/21252/bio/>

Про Б.М.Табаровського:

Анничев А. Актор ушел со сцены, уступив место завтрашнему дню / А.Анничев, И.Румянцева // Время. – 2003. – 6 дек.

Бахмет Т. Борис Табаровський: інтелігент, актор, харків’янин : у кінці верес. згасла свіча життя улюбленого актора харків’ян Б.М.Табаровського / Т.Бахмет // Слобід. край. – 2004. – 21 жовт.

Борис Табаровський: Інтелігент, Актор, Харків’янин [Електронний ресурс] // ХайВей. - Режим доступу: <http://h.ua/story/196615/>

Величко Ю. Щасливий той, хто бачив його на сцені / Ю.Величко // Слобід. край. – 2003. – 5 груд.

Воловик Л. Борис Мойсейович Табаровський / Л.Воловик // Дайджест. – 2005. – Март (№ 3).

Воловик Л. Борис Моисеевич Табаровский [Электронный ресурс] / Л.Воловик // Харьковский государственный академический русский драматический театр им. А.С.Пушкина. – Режим доступа: <http://www.rusdrama.kh.ua/articles/2-publiks/42-2010-07-03-17-22-01>

Ладенко И. Борис Табаровский : больше чем артист / И.Ладенко // Веч. Харьков. – 2007. – 6 окт.

Лауреати муніципальних премій 2001 року : [серед інших Табаровський Б.М. – актор Харк. акад. рос. драм. театру ім. О.С.Пушкіна] // Харків'яни. – 2001. - № 17. – С. 7.

Коровіна Ю. Майстер / Ю.Коровіна // Культура і життя. – 1997. – Трав. (№ 20). – С. 3.

Не предал любовь к театру и зрителям : [29 сент. 2004 г. скончался нар. артист Украины] // Время. – 2004. – 2 окт.

Румянцева И. Возвращение Бориса Табаровского / И.Румянцева // Время. – 2000. – 19 февр.

Светлой памяти выдающегося актёра. Три года назад не стало Бориса Табаровского... [Электронный ресурс] // Харьковский «Театр-19». – Режим доступа: <http://theatre-19.livejournal.com/28808.html>

Табаровский Б.М. Жить театром : [беседа с артистом / записал В.Волов] // Слобода. – 1993. – Дек. (№ 75).

Табаровский Б. Негероические воспоминания о войне : [отрывок из воен. мемуаров нар. арт. Украины] / Б.Табаровский // Объектив-Но. – 2004. – 1-7 нояб. (№ 43). – С. 12.

Яковлева В. Театр начинается с актера / В.Яковлева // Панорама. – 1996. – 16 нояб. – С. 15.

1883

130 років від часу заснування Харківського цирку

Харківський цирк є одним з найстаріших і авторитетніших закладів видовищного мистецтва. Харківський цирк й досі залишається самим улюбленим місцем дозвілля харків'ян і гостей міста, де глядачі незмінно одержують заряд оптимізму, де дарують людям гарний настрій.

Дата заснування цирку у Харкові пов'язана з набережною Лопані в районі Пролетарської площі. Тут у 1883 р. розташувався цирк Альберта Саламонського, відомого австрійського підприємця, який на той час побудував цілу мережу цирків: у Варшаві, Познані, Москві, Ризі та інших містах. Це був перший стаціонарний постійний цирк, розрахований десь на тисячу глядачів. Через три роки ще один Дерев'яний цирковий будинок було побудовано А.Саламонським в районі Жандармської площі (нині вул. Полтавський шлях). Згодом підприємець Г.Грікке побудував спочатку дерев'яний, а потім на тому ж місці (нині вул. Мільціонера) у 1905–1906 рр. перший кам'яний цирк-театр за проектом архітектора В.В.Хрустальова. У 1908–1911 рр. колишній управляючий цирком братів Нікітіних Г.М.Міссурі побудував за проектом Б.Корнієнка великий будинок цирку-театру на розі Благовіщинської (нині вул. Карла Маркса) та вулиці Дмитрівської. Нові будинки цирків з трансформованими глядацькими залами дали потужний поштовх інтересу громадськості до циркового та театрального мистецтва. Харків став третім містом світу (після Москви і Парижу), де було два цирку. Дореволюційний цирк славився виступами таких корифеїв, як брати Нікітіни, дует Бім-Бом, брати В. і А. Дурови, І.Піддубний.

Протягом 20-30-х рр. минулого століття у Харкові почала розвиватися класична школа вітчизняного видовищного мистецтва. Зокрема, цьому сприяло масове захоплення молоді фізкультурою і спортом. У 1930-ті рр. було добудовано і капітально відремонтовано будівлю Харківського державного цирку (колишній цирк Г.Грікке). Був побудований новий купол цирку. З 1932 по 1981 рр. цирк очолював видатний діяч циркового мистецтва, заслужений діяч УРСР Фред Дмитрович Яшинов (1901–1987). За участі Ф.Яшинова були підготовлені унікальні номери, атракціони, розроблені циркові програми. Разом з дирекцією цирку піднімали рівень циркового мистецтва головний режисер С.М.Однопозов (у 1953–1974 рр.), кандидат мистецтвознавства Е.М.Зискінд (згодом директор Харківської філії Всесоюзної дирекції з підготовки циркових програм, атракціонів і номерів), заслужений працівник культури УРСР, режисер масових видовищ В.С.Гамеров (у 1974–1994), канатоходець, режисер (у 1994–2001), директор (з 2002) О.Житницький, заступник директора, шпехстальмейстер, заслужений артист України Л.Спектор та інші.

У Харкові починали свою творчу кар'єру представники династії клоунів-дресирувальників Володимир, Анатолій і Юрій Дурови, акробати Олексій Буслаєв та Борис Едер, ілюзіоніст Еміль Кіо, творець першого в світі "ведмежого цирку" В.Філатов та багато інших циркачів. Тут розпочала свою роботу народна артистка СРСР, Герой Соціалістичної праці Ірина Бугримова – перша радянська дресирувальниця хижих тварин. А пізніше неодноразово виступала її колега – приборкувачка тигрів Маргарита Назарова, добре відома за кінокомедією "Смугастих рейс". Зі стін Харківського цирку вийшли такі видатні артисти як дресирувальник левів – народний артист РСФСР А.Буслаєв, заслужений артист РСФСР К.Берман – відомий

клоун. Заслужений артист РСФСР, віртуоз-еквілібрист П.Маяцький, життя якого багато років було пов'язане з Харковом, відомий своїм номером "Шар сміливості" (два мотоциклісти з великою швидкістю їздять по внутрішній поверхні шару, що піднімається під купол цирку). З Олегом Поповим, улюбленцем багатьох поколінь дітей та дорослих, Харківський цирк пов'язує цікава історія. Випускник Московського циркового училища О.Попов приїхав до Харкова з молодіжною трупю, де в нього був номер комічного жонглера на дроті. Через хворобу клоуна директор цирку Ф.Яшинов умовив молодого артиста замінити його в паузах програми. Цей перший виступ О.Попова в новому амплу мав великий успіх у глядачів. Саме завдяки Харкову Олег Попов і став згодом всесвітньо відомим "сонячним клоуном".

Важко перелічити усіх великих артистів, які працювали тут, от лише кілька імен: народні артисти СРСР Ю.Нікулин, В.Філатов, Х.Зарипов, И.Кантемиров, М.Запашний, Л. і В. Шевченко, Карандаш (М.Румянцев), народні артисти Росії В.Запашний, М.Шуйдин, Т. і Ю. Кукес, В.Шемшур, Ю.Куклачев, А.Марчевський, Е. Майхровський, С.Ігнатов, А.Висетаєв, Т.Нугзаров, Ю.Мерденов, С.Бегбуди, Ю.Дуров, Б.Бірюков.

Всім відома будівля цирку на Нетенчінській набережній, яка відкрила свої двері у 1974 р. Після переїзду цирку до нового приміщення в старому була розташована дирекція з підготовки циркових програм. Саме тут народжуються прекрасні костюми, реквізит і оформлення нових оригінальних номерів, що входять в єдину систему "циркового конвеєра" країни. Тут також працює школа-студія циркового мистецтва "Старий цирк". Харкову також належить першість на теренах колишнього СРСР створення самодіяльного дитячого цирку "Посмішка", вихованці якого стали професійними цирковими артистами.

Сьогоднішній Харківський цирк – це кузня творчих кадрів для українського циркового мистецтва. За останні десять років на високому професійному рівні підготовлені номери різних жанрів, зокрема : "Повітряний політ" С.Манчука, "Повітряний політ" С.Коваленко, "Партерний політ" С.Шаталова, "Поле без сітки" М.Севрюкова, "Гра із хлистами ОРРО" та "Вільна дресура поні" А.Спектора, номери жонглерів, наїзників, акробатів. У вересні 2008 р. підготовлено новий номер "Акробати на батуті" під керівництвом Е.Захарова. Атракціон "Дресировані леви" А.Пинка присвячено пам'яті І.Н.Бугримової. Майже всі циркові програми театралізовані, збагачені хореографією, музикою, поезією.

Поєднуючи розробку власних номерів і гастролі кращих майстрів циркового мистецтва світу, Харківський цирк відповідає самому високому рівню видовищного мистецтва.

Харьковский цирк : фотоочерк. – Х. : Прапор, 1983. – 47 с. ; ил.

Харьковский цирк [Электронный ресурс] : офиц. сайт. – Режим доступа: <http://circus.kharkov.ua/>

Харьковский государственный цирк // Википедия. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Харьковский_государственный_цирк

Георгиева Л. Харьковский цирк не гасит огни! / Л.Георгиева // Событие. – 2003. – 9-15 окт. (№ 41). – С. 19.

Даниленко М. Что происходит за ареной / М.Даниленко // Комсом. правда. – 2008. – 26 сент.-2 окт. – С. 26.

Ефанова М. Новый цирк получил зрителя, но потерял свой сад : [35 лет, как цирк переехал в новое здание] / М.Ефанова // Веч. Харьков. – 2009. – 9 апр. – С. 6.

Ефанова М. У цирка – юбилейный день рождения : [27 сент. цирку исполняется 125 лет] / М.Ефанова // Веч. Харьков. – 2008. – 27 сент. – С. 4.

Житницкий А. История Харьковского цирка достойна отображения в новом музее : [беседа с дир. цирка А.Житницким / записала Л.Ильич] // Веч. Харьков. – 2007. – 20 нояб.

Житницкий А. Наш добрый старый цирк : [беседа с дир. цирка А.Житницким / записал А.Анничев] // Веч. Харьков. – 2002. – 28 марта.

Житницкий А. Удивительный дар влюбленного сердца : харьк. цирк сквозь призму времени, имен и судеб... / А.Житницкий, А.Куриная // Университеты. – 2007. - № 1. – С. 74-81.

Житницкий А. Удивительный дар влюбленного сердца : Харьк. цирк сквозь призму времени, имен и судеб / А.Житницкий, А.Куриная [Электронный ресурс] // Университет. – Режим доступа: http://universitates.univer.kharkov.ua/arhiv/2007_1/jitnickij/jitnickij.html

Из фондов государственного архива Харьковской области о цирках в Харьковской губернии // Харьковский исторический альманах. Весна – лето 2004 г. – Х., 2004. – С. 127-135.

Ковальчук Н. На водную феерию – со своей табуреткой : настоящим праздником для любителей цирк. искусства Харькова стала новая программа "Цирк на воде", которую возродили, что называется, из пепла Яна и Андрей Шевченко / Н.Ковальчук // Событие. – 2001. – № 26. – С. 11.

Матвиенко П. Арена ежедневного чуда : [цирку – 120] / П.Матвиенко // День. – 2003. – 6 нояб.

Місце, де цікаво всім // Кушнар'єв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.Кушнар'єв. – Х., 2004. – С. 36-38.

Можейко И. Сегодня и ежедневно : жизнь и проблемы старого здания : [здание Старого цирка, теперь – Укр. творч. дирекция по подготовке цирк. аттракционов и номеров] / И.Можейко // Харьк. известия. – 2010. – 29 апр. – С. 8.

Поддубный А. Харьковский цирк [Электронный ресурс] / А.Поддубный // Palindrome Харьков. – Режим доступа: <http://palindrome.com.ua/obschestvo/2643>

Січнева І. Прописка для посмішки : [про цирк, його дир. О.Житницького і унік. колекцію із 300 клоунів] / І.Січнева // Слобід. край. – 2010. – 1 квіт. – С. 1, 5.

Спектор Л. В цирке работают только однолюбы : [беседа с зам. дир. цирка Л.Спектором / записала М.Ефанова] // Веч. Харьков. – 2009. – 29 авг. – С. 1, 20.

Уже который год хожу я по канату : [о дир. цирка А.Житницком] // Пятница. – 2009. – 17 дек. (№ 48). – С. 4.

Тихонова И. Улыбайтесь, господа, улыбайтесь : к 1 апр. “Харьк. известия” побывали в доме, где живут 300 клоунов : [в служеб. каб. дир. цирка А.Житницкого находится самая многочисл. в стране коллекция цирк. весельчаков] / И.Тихонова // Харьк. известия. – 2010. – 1 апр. – С. 6.

Харківський державний цирк [Електронний ресурс] // Харьков Торговий. - Режим доступу: <http://www.shops.kharkov.ua/ktinfo.php?info=free264ukr>

Харьковский цирк [Электронный ресурс] // Харьков. – Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/circus.htm>

Чигрин В. Нове життя старого цирку / В.Чигрин // Панорама. – 2000. – 17 нояб. – С. 14.